

Marijanski hodočasnički put

Hodočasnički vodič

rujan, 2011.

Nakladnik
Turistička zajednica općine Marija Bistrica
Turistička zajednica Sjeverno Zagorje
Turistička zajednica grada Krapine
Grad Sveti Ivan Zelina

Tekst napisao
Mirko Ivanjek

Lektor za hrvatski jezik
Anka Ivanjek

Grafička priprema i oblikovanje
ECO-PLUS, studio za design i tisak,
Sv.Ivan Zelina

Tisak
ECO-PLUS, studio za design i tisak,
Sv.Ivan Zelina

Sadržaj

UVOD

OPIS KRAJEVA I PUTEVA

Marijanski hodočasnički put

Pogled u povijest, duh i motive hodočašćenja

Hod je sinonim za život: ukupni hod nas kao pojedinaca, svakodnevni, onaj na koji se čovjek otputi ne bi li na željenom mjestu našao novu kvalitetu života i onaj kroz povijest koji se zove kultura. Učiniti prvi korak, jedan je od najznačajnijih trenutaka u životu pojedinca. Sintagma "korak po korak" dobila je značenje mudrog i strpljivog prolaženja kroz životna razdoblja. Korak po korak koji ima najuzvišeniji cilj – definicija je hodočašća. Takvo hodanje prema svetom prostoru ljudi koji su se pretvorili u svetu rijeku da bi prispjeli na Bogu drago mjesto, mjesto označeno njegovom prisutnošću i čudesnom snagom ljekovitom za čovjeka, bilježe i najstariji izvještaji. Pradavni Sumerani pred oko 5.000 godina hodočastili su ograđenim putom od Eridua do Esagile, dva sveta grada, noseći pritom "Božju sliku". Takva vrsta pobožnosti bila je prisutna kod svih naroda i kultura, ali nama je u tome najvažnija judeokršćanska tradicija. Židovi su vjerno hodočastili u svoj sveti grad Jeruzalem. Prilazeći hramu, pjevali bi ulazni psalam: "Eto, noge nam već stoje na vratima tvojim, Jeruzaleme…", s još dvadesetak drugih gradualnih psalama. Kršćani su, ubrzo nakon Kalvarije, proširili hodočašća na ostala sveta mjesta obilježena Kristovim životom i smrću, važno je

mjesto dolaženja postao grob apostolskih prvaka Petra i Pavla u Rimu i upravo videći tu Hrvate, Dante ih je zabilježio kao primjer pobožnosti. Hodočašće je, naime, izraz težnje za božanskim, čak i u nesigurna vremena kuge, rata, glada i dugova. Danas iznova, uslijed prezasićenosti brzinom, ljudi se opredjeljuju za dragovoljno prihvaćanje tegoba i napora na biciklističkim i pješačkim stazama kojima su premrežili suvremenu Europu u traganju za putom koji su u srednjem vijeku nazivali *"via franzigena"*, a zapravo za onim praiskonskim i vječnim.

Ovo je prostor na kome su se ukrštala dva najvažnija puta: sa Zapada, preko Balkana prema Svetoj Zemlji i sa Sjevera i Istoka prema moru i u konačnici Rimu. Jedan od značajnijih zadataka vitezova ivanovaca i kasnije pavlina bila je skrb za hodočasnike: prihvat, okrepa, smještaj, opskrba duhovnim i materijalnim dobrima, sigurnost putova kojima su prolazili. S tim ciljem gradili su se gostinjci, udaljeni najčešće za jedan dan hoda.

Hrvati su bili poznati romari i unutar svoje zemlje. Za „godovno", hodočastili bi crkvama i kapelama posvećenim svecima poput sv. Ane, Vida, Jurja, Valentina…, ali se ni s čim drugim ne da usporediti posjećivanje marijanskih svetišta koja su okupljala najviše ljudi uz najviše pobožnih osjećaja. Hrvatsko zagorje je razvilo cijelu mrežu hodočasničkih putova sa živim kalendarom. Romarilo se tu na sve moguće načine: kolima, kočijom, pješke kroz noć, bosonogo, na koljenima…već kako je tko veliku milost primio, veliku nadu u sebi nosio ili za veliku stvar prosio. Tako je jedan stariji čovjek s drvenom nogom (nogu je izgubio u Prvomu Svjetskom Ratu) pješačio iz Zagreba u Mariju Bistricu u znak zahvalnosti što je ostao živ. Na cilj su znali stizati krvavih nogu i koljena, iscrpljeni, ali zadovoljni što su prinijeli žrtvu katkada i iznad svojih mogućnosti, zahvalni i radosni što će se uvijek imati kome obratiti u tjeskobi i nevolji. Svjedoci su tome zavjetni darovi u zavjetnim kapelama i slike po cintorima u kojima je zorno pokazano gdje im je to i u kakvim nevoljama Marija priskočila majčinski u pomoć. Bili su to sveti peregrini, proštenjari, hodočasnici i romari koji su tu nalazili, uz uslišanje i sakramentalnu popudbinu u ispovijedi i pričesti, svojevrsno "pučko duhovno učilište" slušajući propovijedi slavnih

propovjednika koje su im mijenjale i ispunjavale život, poput onih baroknog vremena zabilježenih u djelima Jurja Habdelića, Hilariona Gašparotija, Štefana Zagrebca, Jurja Muliha, Petra Berkea i tolikih drugih, pa sve do legendarnog Papića i sličnih iz naših dana. Prošteništa su tako bila svojevrsne pučke katedre, ali i sociološki fenomeni narodne i vjerničke svijesti.

Cintori oko marijanskih svetišta arhitektonski su nalik obrambenim zidovima te je tako Marija dobila ulogu da skuplja od neprijatelja ugrožen puk kao kvočka od jastreba pod svoja krila. Zato procvat marijanskih svetišta pada u vrijeme baroka kad je još bila živa stvarna opasnost od prodiranja Turaka. Hrvatska je bila svedena na "ostatak ostataka" i upravo je Zagreb s okolicom i Hrvatskim zagorjem predstavljao "predziđe kršćanstva", a Marija je bila "*Advocata Croatiae fidelissima*". Na to podsjećaju cintori izražavajući svijest našeg čovjeka tko je to zapravo naša obrana i zaštita te kome se valja uteći u nevolji i opasnosti. Znali su da je Marija odvjetnica naša, ona je jedina pravi *"zagorski fiškal"* pred moćnim Božjim tronom.Turaka više nema, makar neprijatelja ne nedostaje nikada. Danas je to preneseno posve na životne nevolje i područje duha. Priča je to koja dočarava lik Marije od radosti rođenja do najteže patnje i spokojnog preminuća, a sve preslikano u život svakog pojedinca. Priča je to o majčinstvu, o njezinom bdijenju nad našim malim životom u kojem nas štiti, zagovara i liječi. Puk pobožno vjeruje da Marija kod svoga Sina ima otvoren nepotrošiv račun i kredit Božjega milosrđa. Ona je poslanik Božjega kraljevstva na zemlji, u ovoj "dolini suza" koje ona najbolje zna obrisati i na razne načine (čudesa i viđenja) zna pokazati da je još uvijek tu, s nama.

Danas sve manje hodamo i sve je manje ljudi koje svoje teške zavjete Bogu izručuju preko Marije prilazeći i obilazeći oltar na koljenima. U ova moderna elektronička vremena, neki svoju potrebu za religioznim činom zadovoljavaju forvardušama duhovnog ili pak apokaliptičkog sadržaja razašiljajući ih nalik na lance sv. Antuna. Druga su to vremena. Čak ni organizirana hodočašća župa nisu isključiv način dolaženja proštenjara. Prijevozna sredstva omogućuju nam da sami idemo kad hoćemo i kad osjetimo duhovni poticaj. Nazivaju to hodočasničkim

turizmom koji kao i svako drugo turističko odredište može biti posjećeno na organizirani način preko tur operatora, ali i u vlastitom aranžmanu. Jedno, međutim, ostaje uvijek isto: ljudi prožeti religioznim i vjerničkim duhom rado odlaze na ta sveta mjesta gdje se osjeća milosna prisutnost, gdje je nebo otvoreno i tu se prepuste djelovanju Božje blizine. Mijenjaju se načini, ali duh proštenjara ostaje. Ipak, najpotpuniji smisao hodočasnik postiže kada kao u pradavna vremena pješke prilazi svetom mjestu dajući hodu ritualno i liturgijsko dostojanstvo.

Jedan od najpoznatijih vodiča po svetoj zemlji i vrsni bibličar dr. Adalbert Rebić uspoređuje krajolik Galileje s Hrvatskim zagorjem. Sličnost je u valovitim brežuljcima gdje nas i sami toponimi podsjećaju na tlo kojim su kročili Isus i Marija: Mali Tabor, Veliki Tabor, Taborsko. Majka Božja Jeruzalemska na Trškom Vrhu. Čitav niz crkava posvećenih Mariji daje za pravo Rebiću da zaključi kako je Hrvatsko zagorje "predivni perivoj Marijin". Nama uistinu i jest ova naša Bogom dana zemlja "Sveta zemlja" kojom vode sveti putovi i na kojima Zagorci tako rado pjevaju Deželićevu pjesmu "Ljiljane bijeli zagorskog kraja".

Hrvatsko zagorje ima prepoznatljivu posebitost vidljivu svakom prolazniku: između blagih zelenih bregova, s plavićastim planinama u daljini, provlače se bijeli puti i ceste, a gotovo na svakom zavoju otvara se pogled prema nekoj kapeli na vrhu brijega, vizura prema nekom crkvenom tornju ili pak baroknoj kuriji i dvorcu, dok vas s raskršća pozdravljaju križevi krajputaši podsjećajući tko je pravi put, istina i život.

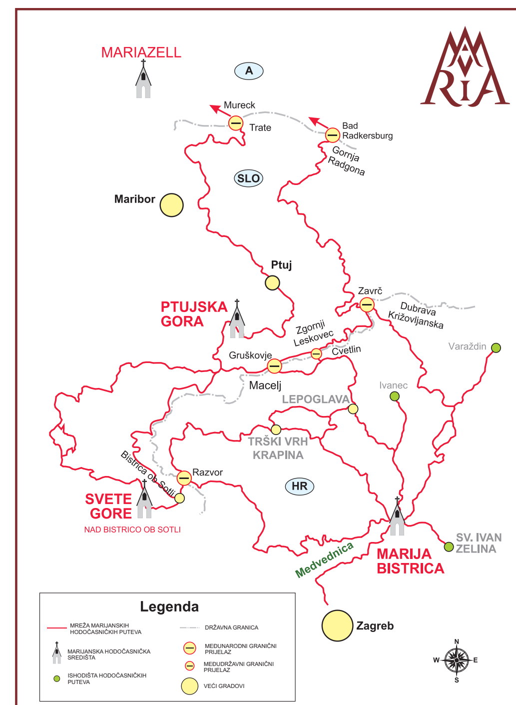

Iako neveliko, Zagorje se može podičiti osobito vrijednim gotičkim i baroknim crkvama te mnogim proštenjarskim svetištima, od kojih ćemo izdvojiti najpoznatije i krenuti putovima romara, hodočasnika koji su od davnine častili Mariju svojim hodom prema njezinim čudotvornim mjestima. U ovom užurbanom vremenu, hod su zamijenila brza prijevozna sredstva, ali putovi i cilj je ostao isti: izvršiti svoje zavjete, nositi nove prošnje, počastiti prinosom, jednom riječju uživati blagodati Božje blizine i usput se nagledati ljepota koje su nam ostavili naši preci kao plod svoga umijeća i duha. Upravo je “Bistrica premilena” bila zorni primjer kako molitva u srcu ujedinjenoga mnoštva blagotvorno djeluje na okolinu – u obruču munja i oluje, za proglašenja blaženika Alojzija Stepinca, prosinulo je sunce.

blaženi Alojzije Stepinac

Hodočasnički putovi

Putovi o kojima je ovdje riječ, obnavljanje su drevnih putova koji ponajprije povezuju slovenska i hrvatska Marijina svetišta, među kojima se ističu Ptujska Gora i Svete Gore nad Bistricom ob Sotli pa prelazeći kod Kumrovca na hrvatsku stranu povezuju svetišta u Vinagori i Trškom Vrhu s nacionalnim svetištem u Mariji Bistrici s jedne strane, a s druge se spušta od Ptujske Gore preko Cvetlina, Lepoglave, Lobora i Belca u to isto svetište. Treći u Mariju Bistricu dolazi od Dubrave Križovljanske i spaja se s hodočasničkim putom iz Varaždina. Mreža je to zajednički uređenih hrvatsko-slovenskih vjersko-turističkih putova. Oni imaju svoje alternativne, manje zahtjevne putove kao što su oni preko Kumrovca, Tuhlja, Klanjca, Velikog Trgovišća, Kraljevog Vrha, Donje Stubice prema Bistrici, onaj koji spaja Lepoglavu i Trški Vrh ili onaj koji se na pavlinski put iz Lepoglave spušta od Ivanca prema Belcu. Mariji Bistrici, koja upija sve hodočasničke putove, prilazi i put iz pravca Sv. Ivan Zelina,

a jedan od prometnijih je i onaj koji spaja Zagreb s nacionalnim svetištem, a kojemu je posebni dignitet dao blaženik Alojzije Stepinac. Upravo po njemu dobila je ime markirana staza koja kreće od njegovoga rodnog Krašića preko Zagreba, Marije Bistrice sve do Lepoglave, otvarajući tako mogućnost nastavka ovoga hodočasničkog puta prema Trsatu te dalje prema Sinju i Međugorju, ali i putovima drevnih romara prema Rimu, po kojem su romari i dobili svoje ime, pa i dalje prema Putu Svetog Jakova u Santiagu de Compostela, dugom 800 km, kojim godišnje hodočasti oko 10.000 hodočasnika. Od Marije Bistrice otvara se i krak na istok, preko Voćina do Aljmaša pa dalje put Ukrajine.

Putovi koji objedinjuju slovenska i hrvatska hodočasnička mjesta samo su nastavak međunarodnoga kulturnoga hodočasničkog puta Čestohova (Poljska) – Levoča (Slovačka) – Mariazell (Ausrija) – Ptujska Gora i Svete Gore (Slovenija) – Marija Bistrica (Hrvatska). Povezujući tako isprekidane niti drevnih hodočasničkih putova, sastavljamo onu duhovnu cjelinu i vrijednosti koje su nadahnjivale mnoge naraštaje prije nas omogućujući međunarodnu kulturnu i duhovnu razmjenu dobara. Upravo ti hodočasnički putovi najbolji su dokaz da granice, osim što razdvajaju, mogu i spajati. Uz to, krajevi kuda prolazi ta trasa imaju velike turističke mogućnosti kojima vjerski sadržaj daje dodatnu vrijednost, a upravo hodočasnički vid turizma postaje sve omiljeniji u Europi i svijetu. Na projekt povezivanja slovenskih i hrvatskih svetišta obnavljanjem marijanskih putova potaknuli su nas Slovenci još 2005., a kasnije je ta suradnja proširena i na Austriju, koja je već provodila svoj projekt Pilgerwege. Iako putovi s naše hrvatske strane prelaze predivnim krajolicima s bogatom povijesnom i kulturnom baštinom, prava je šteta što ponekad trase prolaze i frekventnim prometnicama. Unutar ovoga projekta nastoji se oko izgradnje odmorišta za hodočasnike gdje god je to moguće.Riječ je o zajedničkom projektu Turistička infrastruktura i promicanje odabranih sakralnih središta, iz Programa prekogranične suradnje Slovenija-Hrvatska 2007.-2013. kao instrumenta pretpristupne pomoći EU.

SVE OVE PUTOVE MOGUĆE JE SLIJEDITI NA GPS-U.

Marijanski hodočasnički put
Hodočasnički vodič

Marija Bistrica - «Majka Božja Bistrička»

To nije samo mjesto, to je jezero u koje uviru rijeke ljudi. Godišnje primi Marija Bistrica oko 800.000 hodočasnika prispjelih putovima sa svih strana. Zašto? Na to pitanje već dovoljno zorno odgovaraju zahvalne zavjetne zidne slike s unutarnje strane cintora i zavjetna kapela. Na iskustvu tolikih uslišanja, sve se više osnažuje vjera romara koji ovamo hrle svake godine.

Svetište

„Što je Mariazell Austrijancima, što je Čestohova Poljacima, a Česima grob sv. Ivana Nepomuka, to je Hrvatima Marija Bistrica.“ Tako je 1810. godine zapisao preporoditelj hrvatskog naroda i prosvjetitelj, zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac. I uistinu, gotovo na rubu Hrvatske, na njezinoj odstupnici za svih ratova, iza Zagrebačke gore u srcu Hrvatskog zagorja, u kotlini zaštićenoj blagim brežuljcima, smjestilo se najveće Marijino svetište hrvatskoga naroda kojem neprestano prilaze rijeke pobožnog puka s pjesmom Mariji koja se ori: «Mi smo tvoji putnici».

Da bismo shvatili značenje mjesta u koje smo prispjeli, pomažu nam stihovi pjesnika Jeronima Kornera zapisani na ulazu u svetište: "Duša duše Hrvatske, Isusova Mati, Zvijezdo našeg stradanja, ne prestani sjati!"

Samom svetištu današnji izgled dao je arhitekt Herman Bollé. Unatoč mnogom osporavanju, djelimice je sačuvana barokna ikonografija. Glavni oltar s pozlatom i kipom Crne Gospe s bočnim vitrajima stvara osebujan dojam. Na trijumfalnom luku ističu se freske Zlatka Šulentića "Uznesenje Bogorodice" iz 1953/1954. godine. Olga Mruševski zapisala je: S Bolléovom obnovom, istina, izgubili smo "staru zagorsku biskupiju" – kako reče sentimentalni Gjuro Szabo, no u zamjenu smo dobili autentični spomenik historizma 19. stoljeća, originalnu kompoziciju kakvu nećemo naći u srednjoeuropskom kulturnom prostoru. Svetište obiluje bogatstvom metalnih i tekstilnih sakralnih predmeta kao što su pastoral, kaleži, pokaznice, kadionice, misnice, mitre, zastave, a napose odjeća za Bogorodicu i Isusa. Uz bogatu knjižnicu, posjeduje i velik izbor nabožnih sličica, osobito iz vremena baroka.

Povijest

Prvi spomen Bistrice zabilježen je uz mnoga druga mjesta Hrvatskog zagorja prije 800 godina, 1209. godine u povelji Andrije II. županu Vratislavu, određujući granice njegovoga feudalnog posjeda. Iako je možda već tada postojala župa, ona se prvi put spominje tek 1334. godine kao župna crkva posvećena apostolskim prvacima Petru i Pavlu.

Povijest Majke Božje Bistričke započinje na Vinskom Vrhu. Tamo je prvotno bio čudotvorni kip nasmijane crne bistričke Madone po kojemu je svetište prepoznatljivo. Kip potječe iz 15. stoljeća, a djelo je nepoznatog majstora iz puka; prvotno je bio čašćen u drvenoj kapeli na Vinskom Vrhu sve do 1545. godine. Kako je kapela bila nebranjena, a u neposrednoj blizini koridora kuda su Turci poduzimali svoja osvajanja (4. svibnja 1545. izvojevali su pobjedu kod nedaleke Konjščine nad vojskom bana Nikole Zrinskog), župnik *("plebanus Paulus de Bisthricza")* je krišom zakopao tada već na glasu kao čudotvorni kip u župnoj crkvi ispod kora. Nedugo potom on umire, a s njim u grob odlazi tajna gdje je skriven kip Blažene Djevice Marije. Čudesna svjetlost koja je izbijala ispod pjevališta nakon večernjega anđeoskog pozdravljenja ponukala je pobožne vjernike da tu kopaju te oni iskopaju posve sačuvan Marijin kip. Dogodilo se to 1588. godine. Župnik, po nekim izvorima imenom Luka, a vjerojatnije je to bio župnik Antun Plavašić (1574.-1590.), taj je čudesni kip postavio na oltar gdje se počeo s osobitom pobožnošću častiti.

Ponovna turska opasnost (1650.) daje povoda da se kip opet sakrije. Bio je zazidan iza glavnog oltara s malim otvorom tako da

se moglo vidjeti samo Marijino lice. Zbog ratova su hodočašća gotovo posve prestala, a čudesni kip pao u zaborav. Iznova ga otkriva tajanstvena pojava Marije koja je uzela lik nepoznate lijepe, ali slijepe plemenite gospe u plavoj haljini. Ukazala se prvi put župniku Petru Brezariću (1676.-1679.) dok je propovijedao o sv. Franji Ksaverskom. S gorućom svijećom u ruci rekla je župniku neka s narodom moli da opet progleda. Istoga dana viđenje se ponovilo. Ukazala se u obližnjem Podgrađu dok su se župnik i kapelan kočijom vozili prema kuriji Malenić. Kad su joj se željeli približiti, ona je nestala, što ih je trebalo uvjeriti u nadnaravnost. Na žalost, nisu shvatili da bi se ta poruka trebala odnositi na odzidavanje kipa. To se dogodilo tek zaslugom velikoga Marijinog štovatelja, pavlina i zagrebačkog biskupa Martina Borkovića. Kip je otkriven i odzidan upravo po nalogu toga biskupa koji je za to zadužio zagrebačkog kanonika Matiju Stoklasa i bistričkog župnika Ivana Molitorisa. Od toga drugog otkrića čudesnoga crnog kipa Blažene Djevice Marije 15. srpnja 1684. počinje neprekinuto čašćenje Majke Božje Bistričke. Nagloj popularnosti pridonijelo je prvo čudo koje se zbilo odmah drugi dan po otkriću, tj. 16. srpnja, na Margaretsku nedjelju, kada je prohodala uzeta djevojčica Katarina, kći Magdalene Paulec. Kip je postavljen na bočni oltar, a glas o čudu proširio se cijelom Zagrebačkom biskupijom, Štajerskom i Ugarskom. Tako su se pokrenula masovna hodočašća.

Razvoju proštenjarskog duha osobito je pridonio župnik Andrija Ifšić (1688.-1719.) koji se odrekao službe kanonika i posvetio širenju pobožnosti prema Majci Božjoj Bistričkoj. On je izvršio i utjecaj na Hrvatski sabor te se 20. listopada 1710. godine zavjetovao Majci Božjoj Bistričkoj u vrijeme haranja kuge da će podići novi glavni oltar. Potvrdio je to i odlukom od 28. svibnja 1711., a zavjet ispunio 1715. godine. Time je bistričko proštenište podignuto na "zemaljsku" razinu. Na zavjetni glavni oltar postavljen je čudotvorni kip, a uz njega postavljeni su i kipovi apostolskih prvaka Petra i Pavla, dotadašnjih titulara. Oltar je iz nepoznatog razloga uklonjen 1791. godine. Proštenjarski duh rastao je međutim sve više tako te je Hrvatski sabor dao 1721. godine sagraditi cestu od Kašine preko Laza do Bistrice, a 1753. popravljen je dio ceste od Zagreba preko Sesveta do Kašine.

Istovremeno je proširena stara župska crkva u baroknom stilu. Proširenu crkvu posvetio je 13. svibnja 1731. zagrebački biskup Juraj Branjug (1723.-1748.) i tom zgodom promijenio naslovnik župe, koja postaje posvećena Mariji Snježnoj (5. kolovoza). Tada i mjesto Bistrica, odlukom Hrvatskog sabora, postaje Marija Bistrica. Uz biskupa Branjuga vezano je i osobito štovanje Božjeg lica (Preobraženja) koje pada na 6. kolovoza i postaje jedno od glavnih proštenjarskih dana. On je dao napraviti i baroknu propovjedaonicu te crkvu urediti freskama.

Godine 1726. župnik Ivan Radić dao je sagraditi novi zidani župni dvor (prije je bio drveni), a njegovi nasljednici, Pavao Gojmerec i Pavao Jurak, neprestano grade i dograđuju, tako da je došlo do današnjega velebnog zdanja, što opet svjedoči o gospodarskoj moći župe, koja proizlazi iz posjećenosti sa svih strana Hrvatske, Štajerske i Ugarske. Trijem s 41 arkadom, koji je dao sagraditi Pavao Gojmerec 1748. za potrebe ispovijedanja, oslikan je zidnim slikama prema knjizi o bistričkim čudesima i uslišanjima. One su postale fascinantan prizor hodočasnicima. Takvi oslikani cintori postali su karakteristični upravo za razdoblje baroka i u skladu su sa zornim propovijedima onoga vremena. O snazi i popularnosti ovoga svetišta svjedoči i knjiga Petra Berkea iz 1765. On je kao kapelan službovao u Mariji Bistrici, zadužen za njemačke hodočasnike (Štajerce). Na sočno kajkavskomu hrvatskom jeziku napisao je povijest prošteništa pod nazivom "Kinč osebujni slavnoga orsaga Horvatckoga, to jest, čudnovita pripečenja…". Knjiga je nakon zagrebačkog izdanja doživjela i drugo izdanje u Grazu 1775. U novije vrijeme (1985.) reprintirao ju je mons. Lovro Cindori. Nakon Berkeove knjige, Marija Bistrica će doživjeti i više izdanja hodočasničkih molitvenika.

Marija Bistrica postaje mjesto kojemu pape (Benedikt XIV. i Klement XIII.) podjeljuju povlastice, kojega osobito štuju svi zagrebački biskupi, među kojima se ističe i Maksimilijan Vrhovac, od kojega postoji i tradicionalni raspored proštenjarskih dana; ali

i mjesto važnoga duhovnog i kulturnog središta, osobito u vrijeme Ilirskog preporoda i župnika Krizmanića.
Današnji izgled bazilike potječe s kraja 19. stoljeća. Za župnika Jurja Žerjavića, kardinala Josipa Mihalovića i ministra Ise Kršnjavoga, koji su osnovali povjerenstvo za obnovu svetišta, odabran je Herman Bollé za izvršenje rekonstrukcije. Radovi su počeli 1879. Za vrijeme radova 1880., buknuo je požar uoči same Velike Gospe koji je posve uništio unutrašnjost crkve. Netaknut je ostao jedino glavni oltar s čudesnim kipom Majke Božje Bistričke. Za vrijeme obnove, kip su čuvale časne sestre milosrdnice. Novi mramorni oltar, dar Hrvatskog sabora, posvetio je nadbiskup Mihalović 1883. Papa Lav XIII. poklonio je tom zgodom pozlaćeno podnožje za čudotvorni kip.

Godina koju posebno treba izdvojiti, jest 1935. Tada, nastojanjem nadbiskupa Bauera, papa Pijo XI. dodjeljuje Mariji Bistrici naslov bazilike (*basilica minor*), a dopuštenjem Kanoničkog kaptola rimske bazilike sv. Petra o 250. godini ponovnog našašća kipa, čudotvorni je kip okrunjen krunom po uzoru na staru hrvatsku krunu. Marija je tako postala Kraljica Hrvata, a tom prigodom je pred 30.000 hodočasnika propovijed i posvetu cijeloga hrvatskog naroda izrekao tada mladi nadbiskup koadjutor, blaženi Alojzije Stepinac. Posvetu je intonirao poetski i emotivno snažno u duhu hrvatske himne.

Marija Bistrica u današnje vrijeme

U Mariji Bistrici odigrat će se mnogi značajni trenuci za našu povijest poput Marijanskoga i euharistijskog kongresa, koji su okupili toliko silan svijet da je do tada stabilan komunistički sustav doživio prvi strah pred snagom nacionalne i religiozne svijesti izražene u tim trenucima. 1971. godine Marija Bistrica je pokazala da može organizirati tako veliku manifestaciju i okupiti preko 150.000 hodočasnika. Te je godine i papa Pavao VI. poslao Mariji Bistrici kao dar zlatni kalež, a svetište je i službeno proglašeno “Hrvatskim nacionalnim svetištem Majke Božje Bistričke – Kraljice Hrvata.”

Ipak se za najveći događaj u Mariji Bistrici i opet pobrinuo blaženik, Alojzije Stepinac. 1998. godine dolazi u Hrvatsku i na Mariju Bistricu sam Papa Ivan Pavao II. (sigurno jedini papa koji je progovorio kajkavski stihovima Dragutina Domjanića: “Tu brat mi je vsaki…”) i proglašava blaženikom onoga koji je zavjetovao Mariji hrvatski narod i koji je rado pješke hodočastio u ovo svetište. Tom prigodom mons. Lovro Cindori poklonio je papi knjigu **Početak boljega svijeta : Blažena Djevica Marija u Hrvatskom zagorju.** U čast papinog posjeta, njegovo je ime dobio glavni trg na Bistrici sa spomenikom ovomu velikom zagovorniku Hrvata u procesu osamostaljenja. Bistrica je time dobila novu snagu privlačnosti.

Posjet Pape Ivana Pavla II Mariji Bistrici

Bistrička Kalvarija

Kalvarija je hodočašće u hodočašću. Kad smo već na cilju, otvara se pred nama još jedan nezaobilazan put za koji najbolje odgovara naslov knjige T. J. Šagi-Bnića: "Ali drugog puta nema". Križni je to put koji simbolizira i označava duhovnu stvarnost, a ta nam govori kako shvatiti i proći stazom života da bi uspješno prispjeli cilju.

Nije posebitost da se uz značajna svetišta osmisli križni put na otvorenom, ali bistrička Kalvarija spada u red monumentalnih ostvarenja s dojmljivim utiskom na onog koji ide tom stazom.

A sve je počelo u vrijeme Drugoga svjetskog rata kada je nadbiskup Stepinac (a on se uspinjao na vrh Kalvarije u predraće kad su na vrhu stajala samo tri drvena križa) preko Vilka Hegera naručio iz Karare i isplatio sve postaje križnog puta, ali od tog projekta imamo samo četiri prve postaje. Navodno su sve ostale od 5. do 14. stradale u napadu saveznika na kompoziciju u kojoj su se prevozile put Hrvatske. A i postavljene prve četiri postaje oštećene su po uputama kasnijih komunističkih vlasti. Obnovljene su 1989. godine. Od 1977.-1990. godine ostvarila je skupina kipara monumentalno ostvarenje postavivši sve postaje.

Danas su svi autori antologijska imena suvremenoga hrvatskog kiparstva: Ante Orlić, Marija Ujević, Stanko Jančić, Krunoslav Bošnjak, Ante Starčević i Josip Poljan. Radili su u to vrijeme zapravo zabranjen i za društvo neprihvatljiv posao, pa su stvarajući križni put i sami prolazili svoju kalvariju.

Narudžba je preko dr. Antuna Bauera bila upućena Mariji Ujević koja je bila svjesna monumentalnosti zahvata pa je predložila sudionike koji su uspjeli stvoriti jedinstven poduhvat.

Tako danas hod romara dobiva svoj puni smisao usponom do vrha Kalvarije sve do postaje uskrsnuća, postaje koja najrječitije govori da se svaki napor i muka na kraju uvijek okruni.

Usluge

Da su Bistričani ozbiljno shvatili prihvat hodočasnika, najbolje pokazuje razvijena uslužna djelatnost. Razvoj turizma posebno se vidi u mnogobrojnim ugostiteljskim objektima (oko 30) u kojima se pružaju usluge domaće i internacionalne kuhinje ili samo usluge pića, **a smještaj u Bluesun hotelu Kaj s 4 zvijezdice i nekoliko objekata privatnih iznajmljivača.**

Razvojem hodočašća razvila se **trgovina**. Dolazak velikog mnoštva hodočasnika privukao je trgovce raznoraznih suvenira koji prodaju na postavljenim štandovima. Svijeće, lampuši, licitari, lončarija i drvene igračke stvarali su šarenilo boja i raznolikost ponude za sve naraštaje, a za okrjepu tijela medenjaci, medovina i gvirc. Naglim industrijskim razvojem, uvođenjem plastičnih masa, štandovi postaju mjesto opasnog neukusa.

Upornošću majstora, vraćaju se **stari zanati** i zauzimaju važno mjesto u privređivanju Marije Bistrice. Tradicija dobiva sve veće značenje i danas Marija Bistrica ima najviše registriranih starih zanata u Krapinsko-zagorskoj županiji, među kojima se nalaze: jedini kovač u županiji, nekoliko medičara, lončara te proizvođači drvne galanterije.

Višestoljetna tradicija ovoga kraja, vezana uz proizvode od meda, gline i drva, dobila je i međunarodnu reputaciju. Licitari i specifične **drvene igračke**, također su upisane na UNESCO-ovu listu nematerijalne kulturne baštine.

Licitarsko srce je oduvijek bilo simbol ljubavi i poštovanja, a napose izraz ljubavi između mladića i djevojke. I danas licitarsko srce kao poklon simbolizira nevidljivi most i ljubavnu sponu među ljudima i priznati je hrvatski suvenir.

Medovina je piće napravljeno od meda i ima 2-3 posto alkohola. Duljim postupkom dobije se gvirc koji ima jačinu vina, 10-12 posto alkohola. Medovina i gvirc poslužuju se s ledom i tako rashlađeni djeluju vrlo osvježavajuće.

Proizvodi od pečene gline i danas se koriste u domaćinstvima, a jela napravljena u njima imaju poseban prirodan okus. Razna domaća, zagorska jela nastaju u štrucama, puranjkama, sirenjkama ili tronogu, a domaća vina, jabučnice, ocat, mlijeko čuvaju se u štucama, loncima i peharima.

Lazanjske drvene igračke sve više privlače dječje oči svojim šarenilom boja i raznovrsnom ponudom od minijaturnih ormara, krevetića, zipki, stolića sa stolicama do raznih fućkalica i leptira i ostalih klopotala. U Tugonici su poznati proizvođači dječjih drvenih stolica, tačkica i raznih glazbala kao što su tamburice i gitare.

Pored majstora starih zanata, postoje proizvođači sakralnih suvenira od drva, gipsa ili metala.

Znamenitosti

Od ostalih zanimljivosti, tu su još Park skulptura – stalni postav skulptura na otvorenom nastao tijekom višegodišnjih Kolonija drvorezbara, zatim Galerija Hudek. Tu je još pješačka obilaznica «Za dušu i tijele» - Mirko Fulir i sedam kružnih biciklističkih ruta Marije Bistrice.

Sve značajne aktualne informacije mogu se čuti na Radiju Marija Bistrica.

Informacije

TURISTIČKA ZAJEDNICA OPĆINE MARIJA BISTRICA

Tel: +385 49 468 380, Fax: +385 49 301 011

www.info-marija-bistrica.hr, tz@info-marija-bistirca.hr

Kumrovec - Kraljev Vrh - Marija Bistrica

Ovo je nešto kraći i lakši, manje zahtjevan, alternativni hodočasnički put onom koji ide preko Vinagore i Trškog Vrha. Alternativan, ali ne i lišen bogatoga hodočasničkog sadržaja.

Na graničnom prijelazu Razvor kod Kumrovca skupljamo bogate dojmove koje na hodočasnika mogu ostaviti slovenska mjesta poput Ptujske Gore, Svetih Gora ili pak Olimja, slavnoga pavlinskog samostana usko povezanog s Lepoglavom i drugim pavlinskim samostanima u Hrvatskoj. Sada se hodočasniku otvara jedan od najljepših hrvatskih krajobraza, koji je iz obližnjeg Zelenjaka opjevao Antun Mihanović u hrvatskoj himni "Lijepoj našoj".
Mjesta koja se nižu poput zrnca su krunice koju hodočasnik moli iduć svojim zavjetnim putom.

Kumrovec

Svetište

Marijanske hodočasnike tu već na prvom koraku okrepljuje **Majka Božja Snježna u Risvici**.

Ova kapela uzdiže se na brijegu iznad već spomenutog Zelenjaka. Puk je još zove Majka Božja Risvička. Prvi spomen nalazimo u kanonskim vizitacijama 1639. godine kao kapelu u sastavu Vrbovečkog arhiđakonata (Vrbovec se spominje već sredinom 13. stoljeća, a dvjestotinjak godina kasnije je napušteni burg Wrbowc te se 1524. naziv Vrbovec prenosi se na obližnji Mali Tabor) i Tuheljskog dekanata. U 17. i 18. stoljeću neprestano doživljava preinake. Marijin kip s djetetom Isusom znatno je stariji od oltara.

Povijest

Kumrovec se prvi put spominje 1463. godine. Ograđen slikovitim brežuljcima i rijekom Sutlom s obnovljenom starom seoskom jezgrom koja sačinjava Muzej Staro selo, doima se pomalo izvan vremena i prostora.

Tu u blizini nalazi se i kasnobarokna kurija Razvor gdje je rođena prva hrvatska primadona Sidonija Rubido Erdödy.

Informacije :

http://www.kumrovec.hr/neweb

Tuhelj

Sljedeće zrno hodajuće krunice dovodi nas do Tuhlja. Ulazimo u drevnu župu koja je u povijest ušla preko apostolskog sudišta u Rimu 1402. godine. Ime je dobila od staroslavenske riječi "tuhl" što označava jarak ili vlažno mjesto.

Svetište

Tu je župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije. Sagrađena je u gotičkom slogu, ali je kasnije barokizirana. Jednobrodna je to barokno svođena lađa koja završava sa svetištem svođenim kasnogotičkim rebrima izvana poduprto s pet kontrafora. Nasuprot apside, ulazi se u crkvu sa zapadne strane kroz kasnobarokni visoki toranj.
Crkveni je inventar u širokom vremenskom rasponu od 17. do 19. stoljeća. Na vanjskim zidu crkve u nišama su dva ranosrednjovjekovna kipa. Uz marijansku pobožnost valja istaknuti kalež iz 1616. godine sa zapisom: *"Beatae Mariae Virgini in Thuhal oblatus"*.

Klanjec

Put nas dalje vodi u još jedno Marijino mjesto nastalo kao podgrađe utvrde Cesargrad. Prvi put se spominje 1463. godine, a 1598. stječe status trgovišta.

Svetište

Uz franjevački samostan izgrađena je jednobrodna crkva **Navještenja Blažene Djevice Marije** križnog tlocrta. Uz pročelje crkve uzdiže se visoki zvonik. Crkvu je sagradio 1640. godine Žigmund Erdödy, cesargradski gospodar i ban Hrvatske koji u

crkvi ima grobnicu. "Izjavljujemo i priznajemo ovim pismom, obećajemo da ćemo svojom vlastitom brigom i radom na čast serafskoga sv. Franje izvesti i izgraditi samostan u našem gradu Klanjcu ispod grada Cesargrada istoga Reda Manje braće observanata i predat ćemo ga kao što smo obećali i dajemo ga snagom ovog pisma. Dano u tvrđavi našoj Cesargradu na blagdan sv. Blaža biskupa, godine Gospodnje 1630." (darovnica od 3. veljače 1630.) Crkvu je posvetio biskup Petar Petretić 1655. Temeljito je preuređena poslije požara 1721. godine pa danas u crkvi stoji 9 baroknih oltara. Uz oltarnu sliku navještenja Blažene Djevice Marije, koju je naslikao Karlo Dietrich, slikar iz Graza, vrijedno je spomenuti klupe s intarzijama, srebrno raspelo i ormar iz 18. stoljeća. Samostan ima vrijednu knjižnicu i uređenu zbirku sakralne umjetnosti.

Znamenitosti

Od ostalih znamenitosti tu su:

- sarkofazi obitelji Erdödy, koji se po svojoj ljepoti mogu mjeriti s onim carske obitelji Habsburgovaca u Beču – dva restaurirana sarkofaga: Sigismunda Erdödyja iz 1639. i Emerika Erdödyja iz 1690.
- Cesargrad – srednjovjekovna utvrda građena sredinom 14. stoljeća na istaknutom hrptu Cesargradske gore iznad doline Sutle i današnjeg naselja Klanjec. Prvi poznati vlasnici bili su grofovi Celjski, dok je zadnji vlasnik bila poznata obitelj Erdödy koja grad napušta sredinom 17. stoljeća. Posebna je zanimljivost da je utvrda spaljena u seljačkoj buni 1573., na poticaj vođe seljačkog ustanka Ilije Gregorića.
- Galerija Antuna Augustinčića
- Trg Antuna Mihanovića – zaštićena spomenička baština od 1996.
- Spomen groblje – pokopani – Oton Iveković, Antun Mihanović i Krsto Iveković

Naš hod dalje nas vodi preko **Dubrovčana** (s mogućom okrepom), pa **Jezera Klanječkog,** s lijepom baroknom kapelom sv. Jurja na vrhu brijega.

Veliko Trgovišće

Ulazimo u još jednu marijansku župu.

Svetište

Tu je župna crkva **Blažene Djevice Marije od Sedam žalosti**. Sagrađena je za preseljenja sjedišta župe iz sela Klanječko Jezero. O svom trošku sagradili su je župski kolatori obitelji Erdödy 1876. godine, a posvetio ju je zagrebački kanonik Tomo Gajdek. U apsidi dominira središnja pala sa Žalosnom Gospom koja drži mrtvog Sina.

Iako se vanjštinom ne ističe, župa je u posjedu bogatoga crkvenog inventara. Posebno svečano časti se blagdan Žalosne Gospe, kad dolaze hodočasnici iz okolnih župa.

U blizini Velikog Trgovišća nalazi se **Strmec**, s kapelom **Blažene Djevice Marije**. Ova kasnobarokna kapela nastala je na mjestu stare drvene crkvice koja je tu stajala do 1771. godine. Stariji inventar uglavnom je stradao tijekom vremena tako da danas ni glavni oltar nema jedinstvenog stila. Najvredniji dio je svakako čudotvorni gotički kip Majke Božje Strmečke nastao sredinom 15. stoljeća. Okrunjen je baroknom krunom s upisanom godinom 1754.

Ovdje je za vrijeme Drugoga svjetskog rata živio umirovljeni dubrovački biskup Carević, bez suda smaknut po završetku rata.

Znamenitosti

Za Veliko Trgovišće izdvajamo još:

- rodna kuća Franje Tuđmana
- kapelica na groblju
- spomen škola Franjo Tuđman
- zgrada općine
- zgrada Željezničkog kolodvora

Put

Slijede Žeinci (zanimljivo naselje “Halambeki”), potom ulazimo u Luku (s izletištem “Dva potoka”), a onda prelazimo preko doline prijelazom iznad autoceste, uz rijeku Krapinu prema najdominantnijoj crkvi vidljivoj sa svih strana: Kraljev Vrh sa župnom crkvom Sveta Tri Kralja.

Stubičke Toplice

U središtu mjesta dočekat će nas crkva sv. Katarine. Podigao ju je zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac 1813. godine. Ova oktogonalna kapela, koja je donedavno pripadala župi Donja Stubica, danas je župna crkva. Nastala je kao treći objekt kupališno lječilišnog zdanja u stilu ranog klasicizma. Uz crkvu se nalazi Betlehemska špilja i Kristov grob autora Izidora Popijača Bednjanskog.

Povijest

Mjesto ima dugu povijest. U povelji Andrije II. i to se mjesto spominje prvi put 1209. godine, iako su se najvjerojatnije terme koristile još u rimskom razdoblju povijesti. Suvremeni procvat mjesta počinje kupnjom biskupa Maksimiljana Vrhovca. On je sagradio kupalište 1811. Uz mnoštvo zanimljivosti, tu je i povijesno-poučna staza Kamenjak koja vodi do hrasta zvanoga Galženjak – spomena na posljedice Seljačke bune iz 1573. Na brdu Kapelščak spomen obilježje je Seljačkoj buni na mjestu gdje je bio uhićen vođa Matija Gubec.

Informacije

Turistička zajednica općine Stubičke Toplice
+385 49 282 727

Donja Stubica

*Preko **Donje Podgore** ulazimo u “od starine varoš” i središte Seljačke bune: **Donju Stubicu.***

Povijest

Nastala je kao podgrađe kaštela Stubica, s bogatom obrtničkom tradicijom. Župna crkva Presvetog Trojstva ima sačuvan svoj gotički dio koji je danas apsidalni dio crkve. I tu u niši podno kora nalazimo špilju Gospe Lurdske. U Crkvi se nalazi i grob Franje Tahija. Manjim su dijelom sačuvane gotičke freske.
Mjesto se prvi put spominje u povelji Andrije II. 1209. godine i igralo je važnu ulogu u povijesti kao Susedgradsko-Stubičko vlastelinstvo. Arheološka istraživanja gotovo zaboravljenu gradinu iznad same crkve pokušavaju vratiti u svijest važnost Starog grada kojemu kao da je Seljačka buna nastojala zamesti svaki trag. A kameni pod u crkvi na mjestu gdje je pokopan Franjo Tahi za ljetnih se vrućina orosi. Kažu, to se Tahi još uvijek znoji od muke.

Put

*Put nas dalje vodi mimo **dvorca Golubovca**.*

Dvorac je nastao potkraj 18. stoljeća nakon što je kaštel Stubica bio srušen. Bio je vlasništvo obitelji Domjanić, a prodajom biskupu Maksimilijanu Vrhovcu doživio je preporod, postavši reprezentativni ljetnikovac s oglednim gospodarstvom. Danas je tu još uvijek sjedište Kajkavijane, društva za čuvanje i promicanje hrvatske kajkavske baštine, s vrijednom zbirkom knjiga, stalnom postavom i galerijom slika zbirke Bauer.

Hodočasnički put nastavlja pored **Gornje Stubice**, s poznatom Gupčevom lipom pored župne crkve svetog Jurja. I ona svoj prvi spomen zahvaljuje povelji Andrije II. iz 1209. godine. Postoji detaljni opis župe iz 1622. godine, a današnji izgled dobila je 1937. godine kad ju je posvetio blaženi Alojzije Stepinac, zagrebački nadbiskup koji će se još često spominjati na hodočasničkim putovima.

Znamenitosti

U Gornjoj Stubici može se još vidjeti spomen park Rudolfu Perešinu, a u obližnjem dvorcu Oršić, na čijem je mjestu nekoć bio srednjovjekovni kaštel, nalazi se Muzej seljačkih buna s velebnim spomenikom Matiji Gupcu i seljačkoj buni.

Dobri Zdenci – Kapela Kraljice Mira

Na putu između Gornje Stubice prema Mariji Bistrici, nakon nekoliko uzastopnih serpentina, spuštamo se u Dobre Zdence. Za vrijeme Drugoga Svjetskog Rata ovdje je sagrađena skromna, ali lijepa kapela **Kraljice mira**. Ona je molitva, uobličena ratne 1942 godine u sakralno zdanje koje prizivlje mir.

Dubovec – Kapela **Marije Snježne**

Ova kapela nalazi se na vrhu brijega gdje je nekoć postojala drvena kapela. Na zaglavnom kamenu još se može pročitati godina izgradnje. Dala ju je podići Katarina Domjanić. Kip Bogorodice na središnjem oltaru datira iz 1490. godine. Ima i pomoćni oltar posvećen sv. Vidu, kada ljudi također hodočaste iz okolnih mjesta. 1980 godine izdvojila se kao samostalna župa iz gornjostubičke župe.

Preko **Gusakovca** ili **Šagudovca** dolazimo do Huma Bistričkog s kapelom Sv. Marije Magdalene. Tu hodočasnici otpočinu prije konačnog spuštanja prema Mariji Bistrici. Nakon dva uzastopna zavoja, ugleda se toranj Bistričkog svetišta te se u hodočasnika spontano bude riječi psalmiste: “Eto, noge nam već stoje na vratima tvojim, Jeruzaleme!”.

Kumrovec - Krapina - Marija Bistrica
(2. trak međunarodnog puta)

Za razliku od hodočasničke ravničarske trase, ova preko Krapine spaja važna svetišta za hodočasnike, Vinagoru i Trški Vrh ponad Krapine. Od **Kumrovca** skreće na **Zagorska Sela.** Alternativno, na ovaj se put može priključiti iz Rogaške Slatine preko Huma na Sutli magičnim Staklarskim putom.

Zagorska sela

Iznenađuju prolaznika urbanim elementima usred posve ruralnog pejzaža. Mjestom dominira jednobrodna crkva svete Katarine sagrađena u kasnobaroknom stilu 1691. godine, a obnovljena 1862., s bogatim inventarom iz 17. stoljeća.

Povijest

Mjesto se smjestilo na uzvisici iznad Sutle. Bilo je nastanjeno i u pretpovijesno doba. U tom su kraju obitavale mnoge plemićke obitelji poput Galjufa, Domjanića, Krizmanića, Folnegovića, o čemu svjedoče grobovi uza župnu crkvu. Najpoznatija plemićka obitelj koja je tu djelovala 400 godina i dala pečat cijelom ovom kraju, jesu Ratkaji. Oni su sagradili obližnju **Miljanu**, jedan od najljepših u Hrvatskom zagorju. Zagorska Sela imala su slavnog župnika ilirca Tomu Gajdeka, a razinu te umjetničke duše sačuvao je na najbolji način župnik Milan Juranić. Tu je službovao kao učitelj i Franjo Horvat Kiš.

Znamenitosti

Spomenimo još crkvu sv. Ane u Sutlanskoj poljani (1810.), kapelu sv. Martina u Bojačnom (17. st.) i gotičku kapela sv Ivana. Tu je i arheološko nalazište Špičak.

Desinić

U samom mjestu dočekuje nas crkva sv. Jurja sagrađena prvotno 1693. a nanovo 1902. godine. Tu je i kapela sv. Ane iz 16. stoljeća. Na istočnoj strani Desinića, hodočasnike će dočekati kip Majke Božje Kraljice iz 17. stoljeća.

Povijest

Desinić s **Velikim Taborom** čuva slavnu sagu o grofovima Celjskim, a tu se i nastavlja priča o Ratkajima. Oni su, kao najduži posjednici, dobili Veliki Tabor od Ivaniša Korvina za zasluge na bojnom polju. Tu se rodio slavni povjesničar Juraj 1612. godine i proslavljeni misionar Ivan 1647. godine. Dvorac tvori jedinstvenu vizuru krajolika. Spomenik je to nastao u 15. stoljeću kao kasnosrednjojekovna renesansna utvrda. UNESCO ga je svrstao u najvišu kategoriju kulturnih spomenika.

Među posljednjim vlasnicima ovoga velebnog zdanja bio je slavni slikar povijesnih motiva Oton Iveković, a tu u Desiniću rodio se i svestrani umjetnik Đuro Prejac, nama najpoznatiji kao kompozitor i pjevač pjesama poput *“Vu plavem trnaci”*.

Uz obitelj Ratkaj vezan je još jedan dvorac u blizini: Velika Horvatska. Sagradio ga je Petar II. Ratkaj 1579. godine.

Da smo prispjeli važnom marijanskom svetištu, dovoljno je vizualno doživjeti Vinagoru.

Vinagora

Župna crkva **Pohoda Blažene Djevice Marije**

“Za svaki zagorski kraj nađe se ljudi koji kažu da je taj i taj najljepši, no ovaj pregradski, gdje se zapadno od Pregrade uvrh brijega smjestila Vinagora, moguće je ipak najljepši.” – Tako piše Anđela Horvat dok se pred njom otvarao “nezaboravni pogled” prema plavetnim lancima planina na horizontu pa nastavlja: “pa upravo ovdje uvrh brda, na koti 404 ostvaren je najambiciozniji pothvat ovog kraja u doba baroka.”

Svetište

Jednobrodna je to crkva kojoj se s dvije strane prilazi stubama. Poligonalnog je tlocrta koji zajedno s pobočnim kapelama ima oblik križa. Uz glavno pročelje uzdiže se toranj, u gornjem dijelu oktogonalan. Kako je na vrhu bilo malo prostora, i cintor se stisnuo uza samu crkvu urešen cilindričnim kulama koje spajaju arkade s dvije kapele. Izvana kao da je obrambena utvrda, dok unutarnja strana arkada svojim “slikovnim pismom” dočarava čudesne događaje Marijinih uslišanja i zaštite, dojmljivo izrađene nevještom amaterskom rukom.

Povijest

Na ovom je mjestu postojalo starije marijansko svetište još u 16. stoljeću, a spominje se kao kapela župe Desinić 1639. godine. Sačuvan je mali oltar iz 1652. godine koji je dopremljen iz Krapine. Postojeća crkva sagrađena je 1708., posvećena 1713., a župa postaje tek 1799. godine. Posvetio ju je senjski biskup Adam Ratkaj, čiji se portret čuva u župskoj kuriji.

Glavni oltar je iz druge polovice 18. stoljeća (oko 1770.), bogato urešen baroknim kipovima. Najvrednijim se ipak može smatrati gotički kip Majke Božje s djetetom Isusom nastao oko 1500. godine. Uza stijenu s trijumfalnim lukom smještena su dva kasnobarokna oltara: Sviju svetih i Sveta Tri Kralja (oko 1830.) s klasicističkim motivima. U desnoj pobočnoj kapeli nalazi se barokni oltar sv. Valentina, a u lijevoj Presvetoga Trojstva iz 1779. godine. Propovjedaonica s klasicističkim girlandama datira iz 1805. godine.

Od inventara, sačuvan je barokni sakristijski ormar, mobilijar, svećeničko ruho, barokni svijećnjaci, procesna Majka Božja i kip uskrslog Krista (Aleluja) također iz baroknog vremena. Sačuvani su lijepi primjeri kovanog umijeća (krovni križ, kvake, ključevi...). Crkvena zvona izlio je majstor J. Sambrackhe u Ljubljani 1607. godine i B. Schneider u Celju u 18. stoljeću. Jer majstori kao i hodočasnici ne poznaju granice.

A naš hod je uskoro na vratima još jedne Marijine župe:

Pregrada

Župna crkva uznesenja Blažene Djevice Marije

Svetište

Marija je posebno štovana upravo u ovoj župi kao **Naša Gospa od Kunagore**. Zbog velebnog zdanja i dvaju tornjeva, zovu je Zagorska katedrala. Ona i jest povezana s katedralom u Zagrebu na osobit način: u nju su prenijete katedralne orgulje s iznimno kvalitenim zvukom, a i velika oltarna pala Uznesenja Blažene Djevice Marije je iz Katedrale gdje je prvotno stajala, ali zbog izvjesnih prepoznavanja likova koje je slikar interpolirao u kompoziciju slike, ona je skinuta i zaslugom dr. Ivandije prenijeta u Pregradu.

Povijest

Sadašnja crkva sagrađena je na mjestu stare trošne gotičke građevine koju je posve uništio potres 1786. godine. Nakon toga

podignuta je najprije kurija uz pomoć arhiđakona zagorskog Stjepana Putza. Gradnju crkve započeo je župnik Josip Karlo Tuškan. Da se crkva dovrši, osobito se zalagao zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac. Štajerski graditelji stavili su je pod krov 1818. godine.
Samo mjesto spominje se prvi put 1334. godine.

Znamenitosti

Od obližnjih sakralnih objekata valja spomenuti župnu crkvu sv. Mirka u Kostelu, crkvu Kraljice mira i sv. Josipa u Marincima. Kao što je u baroku bilo uobičajeno posvetiti crkvu Mariji Snježnoj, tako je nadbiskup Alojzije Stepinac poticao podizanje kapela Kraljici Mira uoči i za vrijeme Drugoga Svjetskog Rata. Tako je 1939. blagoslovio temeljni kamen **Kraljici Mira**, a 1942. blagoslovio je dovršenu kapelu. Zbog trošnosti i novih potreba župe u osnivanju, 1965. utemeljena je nova crkva blagoslovom kardinala Franje Šepera.
Od ostalih, valja istaknuti kapelu sv. Ane u Gornjoj Plemenšćini iz 15. stoljeća, kapelu Sv. Stjepana kralja u Kostel Bregima – 17. st., kapelu Trpećeg Isusa na Kunagori – 1754., kapelu Sv. Donata u Pavlovcu – 1730., kapelu Sv. Leonarda u Pregradi – 19. st. i kapelu Sv. Mihovila u Sopotu – 17. st.

Nabrojimo još neke znamenitosti u blizini:

- **Dvorac Bežanec** – izgrađen u 18. st. – obnovljen u 19. st., oznake kasnog baroka i klasicizma. Uz dvorac je vezana priča o barunici Josipi koja ga je uvijek držala pod skelama stalno nešto dograđujući jer joj je bilo prorečeno da će živjeti tako dugo dok će nešto graditi.
- **Dvorac Dubrava** – od četverokrilnog dvorca ostala su sačuvana 2 krila – izgrađen je 1321., a danas se upotrebljava kao stambeni objekt.
- **Dvorac Gorica** – izgrađen krajem 16. st. – očuvana su tri krila – spada u II. spomeničku kategoriju.
- **Kostelgrad** – izgrađen u 13. st. – danas je ruševina – napušten je nakon što su izgrađeni dvorci u nizini koji su bili prikladniji za stanovanje.
- Rodna kuća Janka Leskovara – u selu Valentinovo.

Idući ovom sjevernom hodočasničkom transverzalom, stižemo do **Petrovskog.**

Petrovsko

To je vinorodni kraj koji je vjerojatno po tome i dobio svoje prvo ime. Prvi put spominje se kao Sveti Petar u Konobi 1334. godine u zapisu Arhiđakona Ivana Goričkog. Crkva je barokizirana gotika, svjedok starine koju je dobrano ugrozio veliki požar 1943. godine. Na brdu iznad mjesnog groblja nalazi se barokna kapela sv. Benedikta.

Iza Petrovskog spuštamo se u središte Krapinsko Zagorske županije:

Krapina

Za hodočasnike su u Krapini važne tri hodočasničke postaje: Franjevački samostan sa crkvom sv. Katarine, župna crkva sv. Nikole i za romare najvažnija **Majka Božja Jeruzalemska na Trškom Vrhu.**

Franjevački samostan sa crkvom sv. Katarine osnovan je 1641. godine. Crkva stilski pripada ranom franjevačkom baroku, dok su joj oltari iz kasnog baroka. U samostanu postoji vrijedna zbirka sakralne umjetnosti s knjižnicom utemeljenom 1650. godine. Župna crkva posvećena je sv. Nikoli. Spominje se 1311. Od iznimne su vrijednosti župske orgulje koje je 1903. godine sagradio slavni graditelj orgulja F. Heferer.

Povijest

Tu u gradu s dvije crkve žive drevna vremena. To je grad-koljevka: koljevka krapinskog pračovjeka, koljevka Slavena prema drevnoj legendi o Čehu Lehu i Mehu (Čeh je osnovao Češku, Leh Poljsku, Meh Rusiju, a kažu kasniji dograditelji legende da je postojao i četvrti brat Peh koji je osnovao Hrvatsku), a tu je i žarište Ilirskog preporoda sa svojim čelnikom Ljudevitom Gajom. Na legendu o Čehu, Lehu i Mehu, o kojoj je Gaj pisao svoj prvi tekst, neprestano podsjeća neizostavni suvenir trilikum. Mjesto je to s najduljim kontinuitetom življenja od "dedeka Kajbumščaka" pa sve do naših dana.

To možemo najbolje osjetiti razgledavajući muzejsku postavu na **Hušnjakovu**: od velikog praska, nastanka života, prateći tešku sudbinu prvog čovjeka sve do rimskog razdoblja kada je kroz Krapinu prolazila važna rimska cesta od Siska (Siscia) prema Ptuju (Petovia).

Osim važnog nalazišta krapinskog pračovjeka, utvrđeni su nalazi iz vremena brončanog doba. Tu se nalazilo naselje pred 3.000 godina na kamenitom brijegu na kojem će se u srednjem vijeku zametnuti jezgra grada i trgovište Krapina. Mnoštvo keramičkih ulomaka, uz kameni kalup za lijevanje brončane sjekire i tragovi nastambe, dokazuju trajne oblike života na užem arealu Krapine u prapovijesti.
Unutar obrambenog pojasa masivnog bedema dopunjenog kulama, dosadašnjim iskopavanjem dokazano je postojanje velikih dvoranskih objekata, djelomično uklesanih u kamenitu podlogu, a potom vješto svođenih. Otkriven je tlocrt sakralnog objekta, zacijelo dvorske kapele, koja se navodi u pisanom dokumentu iz 1225. Brojni ulomci crkvene gotičke plastike, otkriveni unutar kapele, potom fragmenti zidne žbuke i ostaci kamenog portala upućuju na 15./16. stoljeće kao moguće vrijeme postanka otkrivenog zdanja. Na najvišem dijelu brijega dokazana je tlocrtna shema, jamačno najstarijeg dijela utvrđenog grada Krapine. Riječ je, vjerojatno, o romaničkom dijelu utvrde iz 13./14. stoljeća, u podnožju koje je tijekom kasnog srednjeg vijeka, na nižoj terasi postupno oblikovan rezidencijalni sklop arhitekture

s kapelom kao duhovnim središtem. Tijekom arheoloških iskopavanja Staroga grada Krapine otkrivena je velika količina keramičkih izrađevina.

Krapina se prvi put spominje kao utvrđeni grad 1193. i ujedno kao kraljevski posjed. Najstariji vlasnici bili su ugarski i hrvatski kraljevi. Nakon kralja Ljudevita I. značajni vlasnici bili su grofovi Celjski, a uz mnoge značajne vlasnike spomenimo da je tu umro i veliki pobjednik nad Turcima Toma Bakač Erdődy. Mjesto obiluje znamenitostima i starinom kudagod se okrenuli. Tu je bilo važno sudbeno mjesto sa starim zapisima od 16. stoljeća zadovoljavajući tako na daleko znanu zagorsku potrebu "za pravicu". Zapisi su pokatkad s današnje perspektive posve komični.

Znamenitosti

Krapina kao kulturno središte Zagorja razvijala je i zdravstveni turizam. Tu je osnovano "Kneippovo lječilište" 1903. godine, gdje se popularnom prirodnom terapijom liječilo oko 600 osoba godišnje. Uoči Prvoga Svjetskog Rata Krapina ima tri banke, tri hotela, pedesetak registriranih ugostitelja, tvornicu kože, tvornicu masivnog namještaja, izradu kaljevih peći, tiskaru, ciglanu, pilanu, motorni mlin, klaonicu, a dobiva i vodovod, prva u Hrvatskom zagorju. Može se reći da se Krapina još krajem 18. stoljeća gotovo ravnopravno nosila s Varaždinom i Zagrebom.

Svetište na Trškom Vrhu koje pripada župi Sv. Nikole, zaslužuje posebnu pozornost.

Trški Vrh - Crkva Majke Božje Jeruzalemske

Svetište

Među najpoznatija prošteništa u Hrvatskom zagorju nakon Marije Bistrice, uz Majku Božju Gorsku, ubraja se Trški Vrh: crkva **Majke Božje Jeruzalemske**. Pripada krapinskoj župi koja je najstarija župa Zagorskog arhiđakonata, a postojala je već 1193. godine. Trag o toj župi zabilježio je 1311. godine i zagrebački biskup Augustin Kažotić.

Povijest

Povijest samog prošteništa nalazimo već u knjizi Zercalo Marianszko iz 1768. godine, koju će prenijeti i Stjepan Ortner u svojoj monografiji o Krapini: Povijest gradine i trgovišta Krapina, tiskanoj 1899. Po zapisanoj predaji, kipić Majke Božje donio je iz Svete zemlje 1669. brat franjevac Joakim Balagović (a postavio ga je na sva važna hodočasnička mjesta u Jeruzalemu) i darovao svom bratu Nikoli Balagoviću koji je živio uza sam put na Trškom Vrhu. Kada je nesretnom Nikoli izgorjela kuća, a u pepelu su našli neoštećen kip, Nikola ga je smjestio u šuplje orahovo deblo nedaleko kuće gdje je otpočelo prvo vjerničko štovanje toga kipa. Kipić je nepoznati kradljivac odnio u župu Taborsko, ali ubrzo je i vraćen kao predmet još većeg štovanja.
Takvu priču osporava historiografija po kojoj je taj Joakim po svoj prilici bio Mateich, a i podvojena su mišljenja kako je kip došao u Krapinu i kako je bio dar župniku Petru Karlu.
Pravo čašćenje kipa počinje za pošasti kuge 1743. godine kada su se stanovnici Krapine zavjetovali Majci Božjoj Jeruzalemskoj da ih poštedi. Uslišani u toj prošnji, ispunili su svoje zavjete. Općina Krapina donijela je zaključak po kojemu se od Duhovnog stola u Zagrebu zatraži dopuštenje za izgradnju zavjetne kapele u čast Majci Božjoj Jeruzalemskoj. U srpnju 1750. godine župnik

Nikola Gorup je blagoslovio kamen temeljac i vodio izgradnju. Za razliku od belečke crkve, koja je tada već bila blagoslovljena, a gradile su je bogate plemičke obitelji, sav rad na gradnji trškovrške crkve obavljen je isključivo milodarima vjernika. Nad glavnim ulazom u crkvu latinskim je jezikom zapisano kako su ovu crkvu započeli graditi milodarima vjernika 1750. (ex puris xit fidelium), a dovršili je 1761. za vrijeme župnika Nikole Gorupa. Godine 1762. crkvu je posvetio (kao i belečku) zagrebački kanonik i beogradski biskup Stjepan Pucz. Kako je zapisao fra Paškal Cvekan, otada puk ovo brdo zove Jeruzalem.

Glavni oltar izradio je gradački kipar Filip Jakob Straub i postavljen je 1759. godine darom Josipa Jagušića i supruge Franjice Pullay. Kip Majke Božje Jeruzalemske obložen je srebrom, a rezbareni okvir vrhunsko je djelo Straubove radionice. 1756. godine napravljen je i oltar Svetoga Križa, a darovao ga je Josip Jelačić i njegova supruga barunica Vojnović, rad je ruku rogatečkog kipara Antuna Mersija koji je izradio i oltar Svetih Četrnaest pomoćnika kao dar Nikole Bedekovića i žene mu Franciske Czindery. Isti majstor napravio je i oltar sv. Ivana Nepomuka 1760. godine, a bio je poklon udovice Barbare Završki; skupljenim milodarima vjernika isti je majstor iste godine napravio propovjedaonicu. (Podaci prema dr. Doris Baričević)
Gradnja cintora dovršena je 1773. godine. I ovdje su arkade cintora otvorene prema crkvi i služe za ispovijedanje i zaštitu hodočasnika od nevremena. Na uglovima cintora podignute su i male kule, dok je na sjevernoj strani podignuta manja kurija.

Tlocrt je izrazito bogato razveden u duhu kasnog baroka. U niše su smješteni bočni oltari. S lijeve strane, nasuprot sakristije podignuta je još jedna kapela u čast Mariji: **Majci Božjoj Škapularskoj** iz 1759. godine, vezano uz članove Karmelskog reda i bratovštine. Iako skromnija od belečke, u duhu baroka, i ova je zavjetna kapela urešena prizorima iz Marijinog života s dominantnim prizorom Marijinog uznesenja, okruženoj velikim starozavjetnim ženama poput Judite i Suzane, uz neizostavni grijeh praroditelja kao dio priče o povijesti spasenja. Podatke o slikaru Antunu Lechingeru, koji je oslikao crkvu, zapisao je poznati zaljubljenik u Hrvatsko zagorje, Gjuro Szabo.
Dragocjen su inventar zavjetne crkve i orgulje iz 1763. godine. Sagrađene su milodarima vjernika, a izradio ih je majstor Antun Roemer. Te barokne orgulje s pjevalištem koje rese anđeli glazbenici, ubrajaju se među najljepše u Hrvatskoj.
Iako je uspon od Krapine težak, tako da su ga neki zvali i Teški vrh, isplati se uzverati križnim putom do ovoga našega hrvatskog Jeruzalema i nahraniti duh i osjetiti još uvijek prisutnu kulturu nekadašnjih hodočašćenja kad se za okrepu iz bačve točio gverc. Za razliku od pravog Jeruzalema kojemu je križni put bio izvan zidina, naš je čovjek znao da onaj pravi Nebeski Jeruzalem, dolazi na kraju križnog puta. Trški Vrh je slika kršćanskog života.

Informacije

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA KRAPINE
+385 (0)49 371 330

Radoboj - Kapela Gospe Lurdske

Mnogi okrivljuju popularnost Gospe Lurdske što su stara marijanska svetišta naglo izgubila na popularnosti. Činjenica je da su čudesna ukazanja iz Francuske brzo došla do nas. U blizini samoga Radoboja tako je nastala ova mala kapela 1899. godine. U kapeli se čuva kip Majke Božje Lurdske koju je donijela Antonija Brozd sa svog hodočašća u Lourdes.

Povijest

Prvi spomen samog Radoboja nalazimo 1334. godine, iako je mjesto starije, o čemu svjedoči crkva sv. Jakoba sazidana u gotičkom slogu u 12. stoljeću, dok je crkva Presvetog Trojstva iz 14. stoljeća.

Znamenitosti

Od ostalih znamenitosti, valja spomenuti arheološko nalazište gdje su pronađeni grobovi s oruđem iz željeznog doba, urne od zemlje i stakla te grčki zlatnici. Tu je i najveće svjetsko nalazište fosila flore i faune starih 12 milijuna godina.
Rodno je mjesto velike hrvatske književnice Side Košutić u čiju čast se svake godine održavaju Dani Side Košutić kada Radoboj udomljuje školsku djecu iz cijele Hrvatske s najboljim literarnim radovima.

Kuzminec je sljedeće mjesto s kapelom sv. Marije Magdalene – arhitektura predvorja iz 17. stoljeća.

Mihovljan, smješten na brijegu s veličanstvenim pogledom na velik dio Zagorja te Samoborsko-žumberačko gorje u daljini; mjesto koje se prvi put spominje u 13. stoljeću, nosi ime po crkvi sv. Mihaela Arkanđela iz 13. stoljeća. Puk ju još zove "K Ocu Bogu". Na žalost, bila je srušena 1944. u ratnom napadu.
Sadašnja crkva izgrađena je 1972.

Mače

Župna crkva **Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije**

Svetište

Ova crkva i župa u belečkom dekanatu sagrađena je polovicom 16. stoljeća. Jednobrodno je to gotičko zdanje barokizirano u 18. stoljeću. Zidne slike izradio je poznati slikar Ivan Zasche 1861. godine. Od liturgijskog posuđa izdvojimo monstrancu s Marijinim kipićem iz 1660. godine. U crkvi se nalazi kalež iz 16. st. Mjesto se prvi put spominje 1444.

Lovrečan također nosi ime po svom zaštitniku. Tu se nalazi kapela Sv. Lovre koja se prvi put se spominje 1334. Obnovljena je u 17. st. Karakterističan je oslikani stropni tabulat s 88 dijelova.

Zlatar Bistrica, je iz novijeg vremena. Bila je raskršće putova i željeznička stanica odakle proštenjari pješače na Mariju Bistricu. Crkva Sv. Ivana Krstitelja sagrađena je u modernom stilu 1997.

Znamenitosti

Izdvajamo tek dvije kurije: obitelji Kallay iz 1750. – spomenik II. kategorije i obitelji Labaš iz 19. st., spomenik III. kategorije

Podgrađe je posljednja postaja do cilja. Tu se nalazi kapela Sv. Roka s baroknim oltarom, obnovljena u 19. st.

Tako nas je i ovaj put doveo do cilja: **Marije Bistrice**, kada romari otpočinju pjesmom pozdravljati Majku Božju Bistričku. Uvijek su dirljivi trenuci dolaska i odlaska romara – i to je karakteristično samo za ovo svetište.

Cvetlin-Lepoglava-Lobor-Belec-Marija Bistrica
(1. trak međunarodnog puta)

Jedno do raskrižja hodočasničkih putova s bogatim duhovnim sadržajima jest **Lepoglava**. Iz nje je kretao stari pavlinski put preko Bistrice za Zagreb i dalje; od Lepoglave do Krašića preko Bistrice i Zagreba označen je Stepinčev put; tu je hodočasnički put prema Trškom Vrhu, ali najznačajniji je onaj Međunarodni Marijanski hodočasnički put (Čestohova – Levoča – Mariazell – Ptujska Gora) koji ulazi u Hrvatsku kod Cvetlina pa preko Lepoglave, Lobora, Belca vodi za Mariju Bistricu. On se trasom zagrebačkih hodočasnika i Stepinčevim putom nastavlja te otvara mogućnost trasiranja prema Sinju na jednu stranu, drugim smjerom prema Trsatu i dalje s priključkom na međunarodni put prema Rimu i sv. Jakovu u Camposteli.
Za tu trasu prenosimo dio tekstova velikog zaljubljenika u lepoglavsku baštinu i Stepinčev put, Alojza Špička.

Cvetlin

Trasa hodočasničkog puta započinje ulaskom u Hrvatsku iz Slovenije na graničnom prijelazu **Leskovac – Cvetlin** (državni prijelaz). Nekoliko koraka iza granice s desne strane nalazi se **Župna crkva sv . Petra i Pavla**. Nalazi se u središtu mjesta već na samoj granici sa Slovenijom (između dvije granične kontrolne točke) na brdu. U blizini je župni dvor. Na tom mjestu bila je drvena crkvica, kasnije ožbukana, ali zbog dotrajalosti srušena. Napravljena je nova zidana koja je zaslugom Regine Drašković 1792. postala župnom crkvom. Današnja crkva je izgrađena 1911. godine u neobaroknom duhu. Nije sačuvano ništa od ranijeg sakralnog invetara.

Trasa se nadalje spušta do škole i raskršća *(desno za Trakošćan – alternativni put za dolazak i odlazak što omogućuje kružno kretanje)*, lijevo za Donju Višnjicu. Trasa vodi cestom uz naselje Bednjica do Župne crkve Pohođenja Blažene djevice Marije u Donjoj Višnjici.

Trakošćan

Trakošćan je nastao u 13. stoljeću u obrambenom sustavu sjeverozapadne Hrvatske kao manja osmatračka utvrda za nadzor puta od Ptuja prema bednjanskoj dolini.

Povijest

Toponim Trakošćan prvi se put spominje u pisanim dokumentima 1334. godine. Gospodari utvrde u prvim stoljećima nisu poznati, tek znamo da su od kraja 14. stoljeća vlasnici grofovi Celjski, koji istovremeno gospodare čitavom Zagorskom grofovijom. Uskoro ta obitelj izumire i Trakošćan dijeli sudbinu ostalih njihovih gradova i posjeda koji se usitnjavaju te mijenjaju razne gospodare. U toj podjeli Trakošćan, kao jedinstveno imanje, pripada najprije vojskovođi Janu Vitovcu, zatim Ivanišu Korvinu, koji ga poklanja svome podbanu Ivanu Gyulayu. Ova obitelj zadržava dvorac kroz tri naraštaja, te izumire 1566., a vlastelinstvo preuzima država.

Za učinjene usluge, kralj Maksimilijan dodjeljuje vlastelinstvo Jurju Draškoviću (1525.-1587.), najprije osobno, a potom na nasljedno uživanje. Tako je konačno 1584. Trakošćan stekla obitelj Drašković.
U razdoblju procvata izgradnje dvoraca u Hrvatskom zagorju, u drugoj polovici 18. st., dolazi do napuštanja Trakošćana. Zapušten, počinje naglo propadati, pa se tek polovinom 19. st. obitelj ponovno zanima za svoj titularni grad, u duhu novog vremena, romantičnog povratka prirodi i obiteljskim tradicijama. U tom duhu podmaršal Juraj V. Drašković grad obnavlja u rezidencijalni dvorac, a parkovni okoliš pretvara u romantičarski perivoj. Idući naraštaji povremeno borave u Trakošćanu sve do 1944. kad se iseljavaju u Austriju, ubrzo zatim dvorac je nacionaliziran.

1953. osnovan je muzej sa stalnim postavom. Danas je dvorac u vlasništvu Republike Hrvatske.

Put

Trasa je dužine 13 km. Predviđeno vrijeme hoda je oko 2,5 sata cestom kroz šumu.)

Donja Višnjica

Župna crkva **Pohođenja Blažene Djevice**

Današnja župa u Donjoj Višnjici pripadala je župi Kamenica do 1705. godine, ali još 1483. godine spominje se Emerik, svećenik u Višnjici koji je podmirivao desetinu Kaptolu. Vjerojatno na području kameničke župe nije mogao djelovati samo jedan svećenik jer je bila vrlo velika površinom. Prvi pisani trag s ovog područja nalazimo davne 1244. godine u Povelji kralja Bele IV. Tada su varaždinskom županu Mihajlu darovani Zlogonje, Klenovnik, Lobor i Velika. Višnjica Donja, Višnjica Gornja i Bednjica prvi put se spominju 1417. godine u Potvrdi biskupskih statuta.

Svetište

Župu Bl. Dj. Marije u Višnjici utemeljio je grof Ivan Drašković sa suprugom Katarinom r. Brandis početkom 1705. godine. Područje višnjičke župe odcijepljeno je od župe Kamenica, a jednim manjim djelom od Bednje.

Župnom crkvom nove višnjičke župe postala je do tada kamenička kapela Pohoda B. D. Marije u Višnjici.

Povijest

Građena je od 1640. do 1666. godine. Crkva je u početku bila zidana i dosta malena pa je s vremenom dograđivana i proširivana. Budući da je u tu crkvu dolazilo mnogo vjernika iz okolnih krajeva, a posebno iz Štajerske, unatoč proširivanju, postala je pretijesna. 1754. bi dograđena kapela sv. Valentina i time crkva dobiva oblik križa. Budući da je svetište bilo proširivano i dograđivano, nestale su, najvjerojatnije, fresko slike koje je radio poznati pavlinski umjetnik Ivan Ranger. Odlučili su ponovno 1765. oslikati freskama svetište. Slike su prikazivale razne prizore iz sv. Pisma. Pretpostavka je da je to oslikao pavlinski majstor Gabrijel Daller (ili Taller) koji je baš u to doba živio u lepoglavskom samostanu te ondje 1780. umro.

Crkva je 1708. godine imala tri oltara. Veliki je bio posvećen Majci Božjoj. 1734. je odstranjen taj oltar i načinjen bijeli, novi. Radili su ga majstori iz Višnjice. No i taj oltar je zamijenjen i postavljen je novi u tirolskom stilu. Ostala dva oltara, sv. Barbare i sv. Ane, također su zamijenjeni oltarima sv. Ivana Nepomuka i sv. Franje Ksaverskog. Danas na tim mjestima stoje oltari Srca Isusova i Srca Marijina.

Kad je 1738. sagrađena kapela sv. Josipa, stavljen je u nju oltar koji uz sv. Josipa ima i kip sv. Barbare, Josipa Arimatejskog, Ivana Krstitelja, sv. Ivana evanđeliste, te sv. Budimira i sv. Zvonimira. Ova posljednja dva zavjetnika jedinstveni su na području tadašnje zagrebačke biskupije.
1754. prigrađena je s desne strane kapela i u nju je postavljen oltar sv. Valentina, uz koji se nalaze kipovi sv. Stjepana, kralja ugarskog i sv. Ladislava, kralja. Iznad je kip B. D. Marije i sv. Dominika.

Put

Ruta pješačkog puta ide od župne crkve lijevo nizbrdo do osnovne škole, zatim lijevo prema Žarovnici dolinom kanjona rječice Sutinska. (Tu se u Gorancu, na granici Klenovnika i Višnjice nalazi Mačkova špilja). Prolazi se šumovitim kanjonom uz Sutinsko vrelo i dolazi se do naselja Žarovnica. Skreće se desno uzbrdo do kapelice Gospe Snježne na brdašcu Jelenac.

Kamenica - Kapela Majke Božje Snježne

Povijest

Prvi se put spominje 1639., a 1742. porušena je i izgrađena nova. Svetište u toj novoj kapeli prekrasno je oslikao u fresko tehnici 1751. godine Ivan Ranger, pavlin iz Lepoglave. Ranger je u apsidi svetišta izveo monumentalnu slikanu arhitekturu oltara. Iznad oltara nadvija se krunski baldahin iz kojeg pada zavjesa sve do predele. Uza sitni kipić Snježne Gospe, smješten u niši apside svetišta, Ranger je naslikao između stupova likove ugarskih vladara, Sv. Stjepana, Ladislava, Emerika i Kazimira. U samom

vrhu ovoga iluzionističkog oltara prikazan je Bog Otac. U krugu kupole svetišta naslikao je pet biljnih simbola Majke Božje: maslina, cedar, čempres, palma i ruža. U sakristiji se nalazi ormar, rad pavlinskog majstora iz Lepoglave, napravljen 1751. godine. To je izvanredno lijep i raskošno ukrašen primjerak polikromiranoga pavlinskoga sakristijskog ormara. Jedan dio ovog ormara nosi fino rezbarene konzole ukrašene apliciranim rezbarijama, pozlaćenim i polikromiranim). Kapela ima orgulje koje su prenijete iz župne crkve, a kupljene u drugoj polovici 18. st. u samostanu elizabetanki u Grazu. U crkvi su osim glavnog oltara podignuta još tri oltara. Jedan od njih posvećen je svetoj Jeleni, po kojoj se inače u narodu ta kapela zove sv. Jelena. Drugi oltar je posvećen sv. Barbari, a treći sv. Vidu.
Tijekom povijesti, ova je kapelica bila drago hodočasničko mjesto domaćih, ali i vjernika susjednih župa na blagdan Snježne Gospe, Svetu Jelenu, Sv. Barbaru i za sv. Vida.

Put

Od kapele Gospe Snježne ide se nizbrdo i desno do župne crkve Sv. Bartola u Kamenici.

Kamenica

Župna crkva sv. Bartola bila je crkva Svih Svetih do 1640. kad je podignuta današnja posvećena sv. Bartolu, apostolu. Godinu dana kasnije posvetio ju je zagrebački biskup Benedikt Vinković. Crkva je jednobrodna, građena u baroknom stilu, sa zvonikom, propovjedaonicom, sakristijom, krstionicom te kasno barokno klasicističkim inventarom. Orgulje su iz 1844. Oltar sv. Donata postavljen je 1786., s patronicijem sv. Marije. Kip sv. Donata izradio je ptujski kipar Matija Gallo, dok je slikar iz Rogaške Slatine Franjo Faichtinger obojio i pozlatio oltar. Unutrašnja uređenost crkve pruža skladan dojam kasnobarokno klasicističkoga stilskog razdoblja.
Kamenička župa imala je velikih poteškoća sa zvonicima. Jedan od njih gradio se 37 godina, a stajao je tek 26. Današnji zvonik je visok 32 metra, a podignut je 1850. Ista sudbina pratila je i zvona. Danas crkva ima tri zvona.

Povijest

Prvi se put Kamenica spominje 1334. godine u kaptolskim statutima. Ruševine srednjovjekovne tvrđave nalaze se stotinjak metara od središta Kamenice, s lijeve strane ceste prema Ravnoj gori. Pretpostavlja se da je sagrađena u drugoj polovici 13. stoljeća, a prvi put se spominje u darovnici kralja Žigmunda Hermanu Celjskom. Tvrđava je razorena 1463. godine, ali nije poznato tko ju je razorio.

Nakon izumiranja loze Celjskih, kada je u Beogradu Ladislav Hunjadi ubio Ulrika Celjskog, Kamenica dolazi u posjed Jana Vitovca. Kako su Vitovci u ratu između Matijaša Korvina i njemačkog cara Friedricha prešli na Friedrichovu stranu, posjed im je oduzet. Matijaš Korvin daruje zagorsku grofoviju u sklopu koje se nalazila i Kamenica svojem nezakonitom sinu Ivanišu Korvinu, a on ju daruje Ivanu Gyulayu pa Kamenica pripada ovaj obitelji sve do 1568., kada obitelj izumire. Po smrti Ivaniša Korvina, njegova udovica Beatrica Frankopan darovala je Kamenicu lepoglavskim pavlinima. Pavlini nisu mogli preuzeti Kamenicu jer darovnicu nije potpisao kralj. Po dodjeljivanju Trakošćana i Kamenice Juraju II. Draškoviću, pavlini su pokrenuli sudski spor koji je trajao oko 130 godina, a 1730. godine Banski stol dosudio je Kamenicu Draškovićima kao nedjeljivi dio vlastelinstva Trakošćan.

Put

Od župne crkve u Kamenici, trasa puta ide desno do raskršća i skreće se prema naselju Crkovec. Tu se skreće lijevo i prolazi se cestom koja vijuga poljima i vinogradima. Tu, na tom mjestu između dvije planine, Ivanščice i Ravne gore, s tih brežuljaka može se odjednom vidjeti sedam crkvica, sedam tornjeva na brežuljcima. Trasa se spušta prema gradskom groblju i lijevo prema Lepoglavi.

Trasa je dugačka oko 20 km, a predviđeno vrijeme hoda je oko 4 sata.

Alternativna trasa puta je od međunarodnoga graničnog prijelaza Macelj (autobusi i veće skupine) lijevo prema Trakošćanu i ispod dvorca se skreće lijevo prema raskršću Cvetlin – Donja Višnjica.

Lepoglava

Jedan je to od manjih gradova u Hrvatskoj, pa ipak prava duhovna metropola koja zaslužuje da joj posvetimo više pozornosti. Ovo pavlinsko sjedište dalo je pečat mnogim crkvama, a u duhovnom i kulturnom smislu cijeloj Hrvatskoj. Pavlini su bili veliki pobornici štovanja B. D. Marije, pa i sama Marija Bistrica zahvaljuje svoj procvat pavlinskom biskupu zagrebačke biskupije Martinu Borkoviću.

Svetište

Svaki posjetitelj koji stupi preko praga ove lijepo izgrađene i još ljepše oslikane i kipovima ukrašene crkve, ostaje zadivljen. Posebnu pažnju privlači svetište. Dugačko je gotovo 14 metara, isto toliko visoko, a 7 široko. Svetištem dominira glavni barokni oltar iz 18. stoljeća. Remek djelo je pavlina Alekseja Konigera, poznatog kipara drvorezbara i fratra Klemensa koji je izradio tabernakul. Oltar na drugi način, većom ljepotom, nadopunjava poruku s pročelja crkve. U gornjem najvišem djelu oltara kip je Boga Oca koji okružen mnoštvom anđela suvereno vlada svijetom. Ispod, umjesto kipa B. D. Marije kako je to na pročelju crkve, na oltaru je među lijepo oblikovanim stupovima, pod veličanstvenim baldahinom koji nose anđeli, slika Majke Božje Čestohovske. Na konzolama i među stupovima kipovi su zapadnih crkvenih otaca u nadnaravnoj veličini. Poredani su jednako kao i na pročelju crkve, dolje sv. Ambrozije i Augustin, a iznad njih sv. Grgur Veliki i Jeronim. Nad menzom je u istom stilu lijepo izrađeno, ukrašeno anđelima i u drvu izrezbarenim cvijećem zavidne ljepote, prostrano svetohranište.

Zidovi i svod svetišta ukrašeni su fresko slikama našega najpoznatijeg umjetnika te vrste, pavlina Ivana Krstitelja Rangera. Ranger je bio brat laik. Nije, dakle, propovijedao kao svećenici pavlini, pa je svoju vjeru i bogatstvo duha pretočio u slike. One govore snažnije od riječi. Iznad Rangerovom rukom oslikanih sedilija na kojima su u dvadeset slika prikazane zgode iz Isusovog života, na zidovima su dvije po osam metara dugačke fresko slike. Na lijevoj strani naslikan je Isus kako izgoni trgovce iz hrama, a na desnoj Isus kao dvanaestogodišnji dječak u hramu među starozavjetnim mudracima. Oni ga pažljivo slušaju provjeravajući njegove riječi u Svetom pismu. Drugim riječima, Ranger je tim slikama htio kazati što se u crkvi ne smije, a što treba raditi. Na svodu svetišta četiri su evanđelista, a vrhunac je slika Bezgrešne Djevice (jako je stradala dok je crkva bila zatvorena), po njoj crkva ima ime **Bezgrešnog začeća blažene Djevice Marije**.
Taj središnji dio crkve na posjetitelja ostavlja dojam prostranosti i jednostavnosti. Na bjelini zidova ističu se oltari i propovjedaonica. U to se dobro uklapaju štukature u kapelici Presvetog Trojstva i mrežasti svod crkve na četiri polja. Lađa prema svetištu završava s dva pokrajna oltara. Lijevi je posvećen anđelima čuvarima, a desni sv. Ani. Od dva oltara na lijevom zidu lađe teško je izabrati koji je skladniji i ljepši.

Oltar svetoga Pavla pustinjaka, po kojem su pavlini dobili ime, s velikom je pažnjom do najsitnijih detalja izrađen. Za njega možemo kazati da je čitav posvećen pustinjacima. Tu su uz Pavla pustinjaka, Antun opat i Ivan Krstitelj, a na gornjem dijelu anđeli odnose proroka Iliju u nebo. Oltar sv. Križa zatvara stari gotički ulaz u samostan. Uz raspelo koja odražava Kristovu snagu i na križu, stoje ljubljeni učenik Ivan i Isusova majka Marija, a na samom je vrhu od drva izrezbaren Veronikin rubac. Oltar Trpećeg Isusa je u istoimenoj kapeli koju je 1673. podigla Judita Balagović. Ukrašen je baroknom zmijolikom ornamentikom. Na vrhu je kip Dobroga Pastira, a pod njim slika uskrsloga Isusa uz kojega stoji anđeo s križem na lijevoj strani, i anđeo s ljestvama na desnoj. Nad menzom je slika Marije s mrtvim Isusom u krilu. Propovjedaonica je puna simbolike, remek djelo. Crkva posjeduje vrijedne orgulje koje je dao izraditi Pavao Ivanović 1649., arestaurirao ih je 1737. Ivan Janišek iz Celja. Na koru je jedna od najljepših Rangerovih slika. Janje stoji na knjizi sa sedam pečata. Klanjaju mu se dvadeset i četiri starca. Iz varaždinske katedrale gdje su bile sklonjene, na kor crkve vraćene su Rangerovom rukom oslikane, korske klupe. Slike prikazuju zgode iz života poznatih pustinjaka: Ilije proroka, Antuna Opata, Ivana Krstitelja, Pavla pustinjaka i drugih. Slikama dvanaestorici apostola i zgodama iz života sv. Petra, Ivan Krstitelj Ranger ukrasio je sakristijski ormar.

Pod bijelim kamenim podom crkve počivaju pavlini: Ivan Belostenec, Ivan Krstitelj Ranger, Hilarion Gašparoti i Ivan Krištolovec.

Povijest hrvatskog Clunyja

Kralj Sigismund je 27. siječnja 1399. godine već gotovo porušeni stari grad Lepoglavu na brežuljku Gorica dodijelio grofovima Celjskim. Sljedeće godine zalaganjem grofa Hermana Celjskog tu je utemeljen Pavlinski samostan "sub Lepoglava". Ovom u početku malom samostanu, Fridrich, sin grofa Hermana, izdaje 9. ožujka 1451. godine povelju kojom ga oslobađa od nekih prije nametnutih daća.

Turci su na blagdan sv. Bartola apostola 1481. godine opustošili samostan i crkvu. Dolaskom novoga gospodara Ivana Korvina, sina kralja Matije (1489. godine), samostan je popravljen i crkva (1491. godine) prepravljena i produžena. Slijedila je dogradnja sakristije i istočnog dijela koji je posve dovršen 25. siječnja 1656., a godine 1663. dovrši se sjeverni dio i spoji s istočnim za vikarijata Solonyjeva. Zapadni je dio samostana dovršen poslije godine 1673., a dvije godine kasnije opaše se cijeli samostan zidom.
Vanjska su vrata sa zidom bila podignuta 1604. godine.
U samostanu su bile dvije lijepo urešene blagovaonice: zimska koja je 1719. godine povećana i ljetna koju je 1722. godine dao Ivan Petheo oslikati. Veliku pažnju pavlini su posvećivali zajedničkim prostorijama, dok su njihove sobe bile jednostavne i skromne. Samostan je kao građevina bio nadaleko poznat po svojoj ljepoti. Govorilo se da se može nositi s mnogim bečkim građevinama. Pavlini su katolički crkveni red, isprva pustinjački, a zatim samostanski. Živjeli su tri evanđeoska savjeta: poslušnost, siromaštvo i čistoću. Da bi to mogli, prijanjali su uz svagdašnju molitvu, slavili zajedno Euharistiju, proučavali Sveto Pismo, djela crkvenih naučitelja i njegovali liturgijsko pjevanje. Skladno su živjeli svećenici i braća laici nazivajući se međusobno fratrima. Težili su osobnom posvećenju.
Uz to pavlini su se bavili i drugim djelatnostima. Zapažen je njihov doprinos znanosti, posebno školstvu, kulturi i umjetnosti.
Početkom petnaestog stoljeća (1503. godine) pavlini u Lepoglavi otvaraju gimnaziju. To je **početak školstva u Hrvatskoj**. Samostanu u Lepoglavi bila je dodijeljena organizacija školstva za cijelu hrvatsku i ugarsku provinciju. Nastavni je program bio

sličan onovremenim europskim gimnazijama. Nakon osnovnog znanja (čitanje, računanje, pisanje i pjevanje), pristupalo se triviumu (gramatika, aritmetika i geometrija) i quadriviumu, gdje su učili muziku, astronomiju, dijalektiku i retoriku. Nastava se održavala na latinskom jeziku, a u prvim godinama su se djeca pomagala materinskim, kod nas hrvatskim jezikom. Ova prva gimnazija djeluje do Mohačke bitke 1526. godine. Pedeset godina kasnije, 1582. godine se obnavlja i djeluje neprekidno sve do 1637. godine. "Lepoglava neka bude rasadište mudrosti, znanja i kreposti". Tako su odlučili pavlini na generalnom kapitulu koji je održan u Lepoglavi 1581. godine pod vodstvom generala reda Stjepana iz Trnave. Drugim riječima, ondje gdje je glava reda, i gdje se mlađa braća poučavaju u mudrosti i pobožnosti, tu neka budu najučeniji i najpobožniji pavlini da bi mladi mogli steći potrebno znanje i vidjeti uzore pobožnog i kreposnog života. Toga su se uglavnom narednih desetljeća i držali pa je gimnazija otvorena i svjetovnoj mladeži imala šest razreda i tako bila u rangu s poznatijim europskim gimnazijama onoga doba.

Visokoškolska nastava filozofije započinje u Lepoglavi 1656. godine. Nedugo zatim, 1671. godine papa Klement X. priznaje sveučilišni stupanj Lepoglavskog učilišta, što potvrđuje i car Leopold 1674. godine. Lepoglavska akademija je tako dobila pravo na dodjeljivanje visokih znanstvenih stupnjeva, doktorata iz filozofije i teologije. Prvim doktorom filozofije u Lepoglavi proglašen je Ladislav Landor 1674. godine. Na pavlinskim učilištima se uz latinski ravnopravno koristio i hrvatski jezik u svim njegovim varijantama. U Lepoglavi kajkavština, a na drugim mjestima već prema tome gdje su se nalazili, čakavština i štokavština i to ne samo u školstvu, nego i u književnosti i liturgiji. Zahvaljujući filozofiji i teologiji, Lepoglavski je samostan skupio golemu knjišku građu. Najviše zasluga pripada Gašparu Malečiću koji je sa svojih putovanja dopremio u Lepoglavu mnoštvo knjiga. Ivan Krištolovec, u svemu pomažući Malečića, izgradio je 1710. godine samostansku knjižnicu. Čini se da je to bila najljepša, najbogatija i najveća knjižnica u Hrvatskoj. (Do danas je ostala samo knjižnica, knjige su nestale). Zahvaljujući procvatu reda, odličnoj nastavnoj djelatnosti i dobro vođenom

gospodarstvu, pavlini su koncem sedamnaestog i u osamnaestom stoljeću sustavno izdavali knjige svojih članova. Spominjemo samo neke naslove kronološkim redom: **1665.** (Graz) Ivan Belostenec: *Bogumila* (Šest pesmih od sv. Pavla pervoga pušćenika) te **1672.** (Graz) *Predike o sv. tielu Isusovom na hrvatskom jeziku* i *Gasophilacium* (1740.) tiskan u Zagrebu I i II dio; **1744.** (Graz) Josip Bedeković: *Manuale* (to je priručna knjižica); **1752 do 1761.** Hilarion Gašparoti, svojevrsna enciklopedija svetaca *Cvet sveteh* u četiri opsežna sveska ilustrirana marijanskim svetištima. Četiri pavlina koji su bili priori Lepoglavskog samostana postali su zagrebačkim biskupima: Gyula Wolfgang (Vuk) (1549.-1550.) – unatoč kratkom vremenu, ostavio je riznici zagrebačke katedrale najvredniji predmet, mitru iz 16. stoljeća koju je ukrasio biserjem i zlatnim pločicama i reljefnim prizorima (navještenje i raspeće, evanđelisti i sveci). Drugi je bio Istranin Šimun Bratulić. On je naslijedio 1591. godine svog dobrotvora Stjepan iz Trnave i postao general reda, a 1603. imenovan je zagrebačkim biskupom i u toj je službi ostao sve do 1611. godine. Unaprijedio je školstvo dovevši isusovce u Zagreb. Treći je Martin Borković (1667.-1687.) koji je obnašao i bansku čast u doba smaknuća bana Petra Zrinskog. Četvrti je Mirko Esterhazi (1708.-1722.) – on je gvardijanu kapucinskog samostana u Varaždinu Štefanu Zagrebcu omogućio tiskanje druge knjige njegovih propovijedi *Hrana duhovna.*

Najugledniji **pavlinski slikar**, koji je najbolja svoja djela naslikao u Lepoglavi, bio je Ivan Krstitelj Ranger. Rođen je 1700. godine u Gotsensu u Tirolu. Pristupio je pavlinima kao brat laik 1734. godine, a umro je 27. siječnja 1753. godine u Lepoglavi gdje je i pokopan. Među prvim njegovim djelima u Lepoglavi su fresko slike u kapeli sv. Ivana na Gorici (1731. godine), zatim zidna slika na pjevalištu župne crkva sv. Marije (1737. godine) i pet godina kasnije, 1742. godine, svetište, a pod kraj života je oslikao kapelu sv. Jurja (1750. godine) u Purgi. Osim crkve i kapela u samom samostanu je slikama ukrasio “priorove sobe” u samostanu te ljetnu i zimsku blagovaonicu. Pročelje crkve sv. Marije, svih sedam oltara kao i oltari u kapelama sv. Ivana Krstitelja na Gorici i sv. Jurja u Purgi uz oltarne slike urešeni su kipovima.

Svi kipovi, iznimno velike umjetničke vrijednosti, izrađeni su u lepoglavskom samostanu. Većinom su djela kipara drvorezbara Aleksija Konigera i slikara polikromatora Franza Kochlera. Izrađeni su u drugoj polovici 18. stoljeća. Iznimka je stariji oltar Duha Svetoga koji je sto godina prije napravljen. Ime majstora rezbara nije poznato, ali je sigurno da je pripadao pavlinskom redu. Stariji su također i kipovi na pročelju crkve. Njih je 1711. godine izradio Johanes Vedl.

“Pavlini kao nosioci kulturnih stremljenja u vjerskom životu zarana su shvatili glazbu kao mogući izraz čovjekovih senzibilnih čuvstava, njegova zanosa i oblik njegova emotivnog izražavanja. Kao što čovjek riječju može izraziti svoje uvjerenje, a gestom poštovanje, tako i glazbom može izraziti svoj ushit, radost, bol i sreću” (A. Mohorovčić). Pavlini su njegovali pjevanje gregorijanskog korala i crkvene pučke popijevke. Stoga im instrumentalna glazba nije karakteristična. Ipak su u Lepoglavi od šest njihovih orgulja (što nije mnogo u odnosu na brojne samostane), sačuvane dvoje; u crkvi sv. Marije (1649. godine) i u kapeli sv. Juraja u Purgi (1755. godine). Pavlini su također ostavili iza sebe *Pavlinsku pjesmaricu (1644.)* s popijevkama za puk. U pavlinskom je redu odnjihan i svjetski poznati skladatelj hrvat Amando Ivančić. Skladao je dvadeset i jednu misu za različite prigode, o čemu svjedoče i nazivi npr., *Missa s. Caeciliea Virginis et Martiris* i slično. Dvije su njegove simfonije sačuvane u Hrvatskoj, a drugih dvadeset je razasuto po Europi.

Najpotpuniji popis lepoglavske **riznice** potječe iz 1687. godine, a dopunjavan je sve do 1708. Prema tom popisu blaga, iz 15. stoljeća potječu kaleži, kadionice, križevi. Od toga se sačuvala samo monstranca iz 1495. godine koju je Ivan Korvin poklonio samostanu, a čuva se u dijecezanskom muzeju u Zagrebu. Kada su pavlinski samostani ukinuti, najveći dio spomenutih umjetnina, a i drugih koje spominje povjesničar Đuro Szabo (šest svijećnjaka, veliki srebrni križ, kipovi sv. Pavla pustinjaka, sv. Augustina, sv. Marije, 28 srebrnih i pozlaćenih kaleža, dvije srebrne kadionice, devet srebrnih raspela, četiri relikvijara i šest vječnih svjetala, uz to vjerojatno i znatna količina skupocjenoga crkvenog ruha) odneseno je u Mađarsku gdje je netragom nestalo.

Samostan sv. Marije u Lepoglavi bio je jedan od najbogatijih samostana, a ujedno i središte toga reda. Pavlini su uživali naklonost najznačajnijih velikaša Kraljevine, koji su red pomagali i darivali bogatim poklonima i zadužbinama. Uz to su i sami pavlini uvijek za liturgiju htjeli imati najbolje pa su nabavljali lijepe i dragocjene predmete.

Bili su u svim porama života i kulture. Na ovim se prostorima i dvjesto godina poslije njihovog ukinuća pod vidom neke čudesne jeke osjeća njihova prisutnost. Na žalost 19. ožujka 1786. godine, car Josip II. Carskim dekretom ukida redovnike. Pavlini su morali ostaviti svoj način života i napustiti svoj lijepi samostan u Lepoglavi.

U lepoglavskom samostanu kroz sljedećih šest desetljeća mijenjali su se gospodari kako su to određivali carski namjesnici. Nadzorništvo državnih dobara upravljalo je Lepoglavom od 1786.-1808. godine. Kanonici čazmanskog kaptola, sklanjajući se pred Turcima, boravili su u Lepoglavi od 1832.-1835. godine, a potom se povukli u Varaždin. Poslije njih samostanu je država nametnula sasvim drugu namjenu. 1854. godine određen je za carsku kaznionicu.

Put mučeništva

Kraj trećeg i prva polovica četvrtog desetljeća prošloga, dvadesetog stoljeća iz zapisa samih robijaša komunista i drugih naziremo da se to razdoblje naziva “Marksistički univerzitet u lepoglavskoj kaznionici”. Tada je u njoj boravilo nekoliko komunista na čelu s metalskim radnikom, političkim sekretarom MK KPJ za grad Zagreb, Josipom Brozom. S njim su bili Moša Pijade, Andrija Hebrang, Otokar Keršovani i mnogi drugi. No, progonjeni su ubrzo postali progonitelji. Dolaskom na vlast, komunisti su nemilosrdno progonili i zatirali sve crkveno. Nadbiskup zagrebački Alojzije Stepinac u lepoglavskoj je kaznionici započeo svoje mučeništvo 19. listopada 1946. godine i nosio taj svoj križ, strpljivo, drage volje i sa svim žarom, do 5. prosinca 1951. godine, a tada je odveden u kućni pritvor u Krašić. Svojom prisutnošću on je posvetio ove patničke zatvorske prostore. Bio je u strožem dijelu zatvora u “Novoj zgradi”.

Soba u kojoj je bio zatočen sada je spomen ćelija, a iznad nje je kapela bl. kardinala Alojzija Stepinca u kojoj se na sv. misu, sakramente i molitvu okupljaju zatvorenici. “Na mjestu gdje je kardinal trpio, tu je i proslavljen” – riječi su varaždinskog biskupa Marka Culeja. Što zaključiti? Četvorica priora lepoglavskog samostana bili su zagrebački biskupi, a blaženi kardinal Alojzije Stepinac je u izmijenjenim povijesnim okolnostima tu započeo svoje mučeništvo. Nedokučivi su putovi Božji. Lepoglavi je čini se još samo mučeništvo nedostajalo. Boravak bl. Alojzija Stepinca u Lepoglavi bio je povijesna prekretnica. Poslije njega su se tu kalili budući demokratski hrvatski političari među kojima i prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman.

“Lepoglavski samostan! Nekadašnje rasadište kulture, znanosti i prosvjete, sijelo prvog filozofskog i bogoslovnog fakulteta u ovom dijelu Europe! Koliko je stranica hrvatske povijesti povezano uz ove debele zidine – koliko je tragedija našlo svoj epilog u ćelijama ovog samostana! Kako nam se sudbina narugala, kako se opakom pokazala! Kuća molitve, mira, nauka, rada, napretka – pretvorena je u jazbinu najraznovrsnijih zločinaca, u dom oceubica, kradljivaca, obešćastitelja! Podno Ivančice šetali su jednom učeni pavlini s brevijarom u ruci, slaveći gospodara svjetova i stvoritelja crva, jednom su tu oni slavili Onoga, koji sve drži i čije oko dopire u srca i bubrege, danas tu šetaju u živim kružnicama bogopsovaći i odmetnici ljudskoga roda! Gorkog li sarkazma! I dok se nekad iz tih zidina dizao duh slobode svojevoljno zarobljenih sinova Božjih, danas su one opasane visokim bedemom nad kojim bi mogao biti upisan natpis sa vrata Danteova pakla…” – napisao je zatvorenik Jerko Skračić.

Znamenitosti

Lepoglavska čipka

Za Lepoglavu valja dodati još jednu važnu pojedinost: **Lepoglavsku čipku**. Ona je upisana na UNESCO-ovu listu nematerijalne kulturne baštine i nosi znak “izvorno hrvatsko”. U rujnu svake godine održava se tradicionalna manifestacija – “Međunarodni festival čipke”, kojom se doprinosi očuvanju vještine čipkarstva te oplemenjuje turistička ponuda. Čarolija je to niti za koju se pretpostavlja da je u Lepoglavu došla s pavlinima. Njih već odavna nema, ali čipka je ostala neprekinuta

tradicija kraja. Tako je čipka koja karakterizira odjevne detalje aristokracije, postala svojina seoskog puka.
Procvat je doživjela krajem 19. i početkom 20. stoljeća zahvaljujući Zlati pl. Šuflaj koja je organizirala izradu čipke i obogatila je narodnom ornamentikom. Njezinu ulogu preuzima Danica Brossler koja osniva školu čipkarstva i organizira prodaju i izložbe.

Na svjetskim izložbama Lepoglavska čipka osvaja 1937. u Parizu zlatnu, a 1939. godine u Berlinu brončanu medalju. 2011 godine na Međunarodnom festivalu čipke u Vologdi u Rusiji osvaja prvo mjesto za najbolji autorski čipkarski rad.
Vješte ruke od bijelog (bež) lanenog ili pamučnog konca na okruglom tvrdom podlošku i parnog broja batića (dedek i bateki) preko nacrtanog predloška sa stiliziranim geometrijskim, cvjetnim i životinjskim motivima, izrađuju skupocjenu čipku koja se može razgledati i kupiti u Galeriji Zadruge lepoglavske čipke.

GALERIJA LEPOGLAVSKE ČIPKE
Karmen Šoštarić, upraviteljica zadruge, Hrvatskih pavlina 7,
42 250 Lepoglava, Tel.: +385 (0)42 770 427,
Mob.: +385 (0) 98 355 813
E-mail: zadruga.cipke@lepoglava.hr
www.lepoglavska-cipka.hr

Nalazište ahata

Područje Gaveznica-Kameni vrh zakonski je zaštićeno 1998. kao šesti geološki spomenik prirode u Hrvatskoj. Nalazište je poludragog kamena ahata (spominje ga u svom Gazophylaciumu Ivan Belostenec) i jedini je sačuvani fosilni vulkan u Hrvatskoj. Napušten kamenolom Gaveznica podsjeća na grotlo nekadašnjeg vulkana. Lokalitet je i arheološko nalazište s naseljem iz kasnobrončanog doba.
Ahat je poludragi kamen (kvarc-silicijev dioksid) s nijansama svjetloplave do tamnosive boje.
Udruga "Lepoglavski ahat" bavi se istraživanjem i prezentacijama hrvatskih minerala te izradom i prodajom suvenira od poludragog kamena.

Gorica - Kapela sv. Ivana

Kapelica sv. Ane sagrađena je u 17. st. istočno od pavlinskog samostana, gdje je nekada stajao stari grad odnosno lepoglavska tvrđava. Nakon požara, 1727. obnovljena je u baroknom stilu i posvećena sv. Ivanu Krstitelju.
Koju godinu kasnije (1730.) u Lepoglavu dolazi Ivan Ranger, slikar iz Tirola i oslikava svetište u toj obnovljenoj kapeli. Slikao je na drvenoj podlozi, ali i freske na zidovima. Svoj rad posvetio je slikanju šesnaest sv. Ivana, vjerojatno svih do tada poznatih. Spominje i sv. Ivana, sina kralja Hrvatske i Dalmacije. Posebno je poznat pejsaž naslikan iza oltara. Slikajući u toj kapeli freske i uljem na drvu, tek pristigli Ranger kao da je htio reći i pokazati što sve on zna i umije. Razvijajući tehniku slikarskog iluzionizma, rastvarajući crkvene svodove i zidove, pružao je pogledu beskraj i tako dostizao nebeska prostranstva.

Purga - Kapelica sv. Jurja

Godine 1400. pavlinima je dana crkva koja se nalazila na vrhu brda zapadno od samostana u selu Purga. Na istom mjestu je 1749. podignuta barokna crkva posvećena sv. Jurju. Crkva izvana djeluje kao skromna građevina, ali je iznutra kompletno oslikana Rangerovim freskama od kojih se posebno ističu Sv. Juraj u borbi sa zmajem i ispovijed seljaka pred pavlinom. Svojom oslikanom unutrašnjošću predstavlja vrhunac Rangerova stvaralaštva. Ovu crkvu Ranger je oslikao najvjerojatanije 1750. godine, dvije godine prije smrti. Jedina je crkva koja je u potpunosti oslikana njegovim freskama. Postoji opravdana teorija da je možda sebi pripremao crkvu gdje će biti pokopan.

Informacije

TKIC d.o.o., Hrvatskih pavlina 7, 42 250 Lepoglava,
Tel.: +385 (0)42 494 308, Mob.: +385 (0)99 319 1786
E-mail: hrvoje.kovac@lepoglava.hr,
www.tkic.hr

TURISTIČKA ZAJEDNICA SJEVERNO ZAGORJE,
Trg Hrvatskih ivanovaca 9b, 42240 Ivanec,
Tel./fax: 042 784 284
Turističko društvo grada Lepoglave, Hrvatskih pavlina 7,
42250 Lepoglava, Tel: 042 494 317, Fax: 042 494 318
e-mail: turizam@lepoglava-info.hr,
www.lepoglava-info.hr

Dvije premosnice

Prije nego li se put nastavi iz Lepoglave prema Mariji Bistrici, važno je spomenuti dvije premosnice iz Lepoglave prema Trškom Vrhu, odnosno Krapini.

Prva trasa polazi od župne crkve Blažene Djevice Marije u Lepoglavi nogostupom uz državnu cestu D 36 kroz Šumec, Očuru i Muriće. Dalje se ide državnom cestom do trećeg kamenoloma (bivše vapnare) i sada već na području Krapinsko zagorske županije skreće se desno u pravcu Trškog vrha (Krapina) i dolazi na put opisan u putu Trški Vrh – Marija Bistrica.

Druga premosnica ide iz Lepoglave preko **Očure** i **Gornjeg Jesenja** (crkva sv. Ivana Krstitelja) i sa zasebne strane prilazi Trškom Vrhu.

Lepoglava - Lobor

Ovaj dio trase prolazi prijevojem preko planine Ivančšice kao najstariji hodočasnički put Ptuj – Kamenica – Lepoglava – Lobor – Belec – Marija Bistrica. Na tom dijelu puta očekuje nas prolazak kroz šumu, hladovinu i pored nekoliko izvora pitke vode. Osvježenje je moguće u planinskim potočićima. Trasa unatoč planini nije zahtjevna, a obiluje špiljama i zanimljivostima. Pri vrhu uspona nalazi se odmorište. Trasa je dužine 7 kilometara, a predviđeno vrijeme hoda je 2 sata. Trasa prolazi najviše do 600 metara nadmorske visine.

Trasa polazi iz centra Lepoglave tj. od Župne crkve B. D. Marije nogostupom do zaseoka Šumec. Kod pila se skreće lijevo i asfaltnim putem se dolazi do zaseoka Špaci i te do makadamskog puta u šumi Ivanšćici. Prolazi se neposredno uz Putarovu pećinu do Maksovog vrela cc 240 metara nadmorske visine. Iza vrela se skreće šumskim putom lijevo i penje se podnožjem Vilinske špice. (600 m). Dolazi se do proplanka zvanog Košenice . Trasa se spušta livadom između Melinšćine i Gornjih Labaša do ceste Novi Golubovec – Lobor kod mjesta Siterice. Kanjonom rječice, asfaltnim putom dolazi se do Lobora.

Lobor - Majka Božja Gorska

Za A. G. Matoša, Lobor je magična polazna točka, ozračje u kojem je spoznao da je hrvatska duša zagorski kraj i da nema boljeg prostranstva za provesti ferije, nego baš tu gdje su ga nadahnjivale najljepše putopisne poredbe dok je riječima oslikavao loborske krajobraze. I u tom mjestu čudesne prirode i pradavnih legendi (o đavlu koji mrsi račune, o Crnom Tomi Loborskom...) iznad samog mjesta Lobora gledano s južne strane, uzdigla se na kamenoj stijeni crkva **Majke Božje Gorske**, a ispod te pećine koja na sebi nosi sveto zdanje, kao da je Mojsije baš tu udario svojim čudotvornim štapom, teče osvježavajuća voda, izvor u stijeni, za koji ljudi ovog kraja još trebaju doći do svijesti da je poput lurdske vode dio priče o Majci Božjoj Gorskoj. Lokalitet je prepun starine okružen starim građevinama poput Pustog Lobora (13. st.). A iz tog je vremena i kapela sv. Petra u obližnjoj Petrovoj Gori, Oštrcgrad, Loborgrad (koji su sagradili Keglevići nakon što su napustili Pusti Lobor) i okolne crkvice. I sama crkva Majke Božje Gorske smještena je na starom hrvatskom groblju iz 11. stoljeća. Ovdje sve priča o starini. Istraživanja započeta na platou Majke Božje Gorske 1998. potvrđuju da je život ovdje tekao od brončanog i starijega željeznog doba preko antike sve do naših dana. Kažu da je ovdje i kolijevka hrvatskog kršćanstva, bar što se tiče sjeverne Hrvatske. Svjedok tome ovdje je starokršćanska krstionica.

U daljini Ivanščica priča svojim imenom o ivanovcima, a templari su tu živjeli u obližnjem Oštrcgradu i smatrali svojom

zadaćom osigurati baš hodočasničke putove i davati utočište i okrepu putnicima.

Svetište

To kameno jednobrodno izduženo zdanje ima arhitektonski istaknuto mjesto među srednjovjekovnim crkvama baš kao što i u panorami loborskog kraja ima dominantan položaj sa svojim uzdignućem prema uzvišenosti.
Prvi detaljni opis crkve zapisan je 1676. godine. Negdje u to vrijeme pada i podizanje baroknog oltara na kojem središnje mjesto ima Majka Božja s Isusom u naručju. Bočno između stupova su kipovi sv. Jurja i sv. Lovre, a uz njih stoje sv. Barbara i sv. Katarina. Iznad toga prvog plana, reljefni je prikaz Marijinog krunjenja, uz kipove sv. Petra i Pavla. Oltar pri vrhu završava golgotskim motivom. Da je to bilo važno romarsko stjecište, potvrđuje i barokni cintor kakvim se mogu podičiti samo važna hodočasnička svetišta. S nutarnje strane otvorene su arkade. U baroknom 18. stoljeću podignut je i zvonik. Lijep primjer baroka je i propovjedaonica nastala sredinom 18. stoljeća, dok su orgulje sagrađene 1786. godine.

Može se uistinu reći da je svako stoljeće ostavilo svoj trag u ovoj zavjetnoj crkvi belečkog dekanata, a nalazi stari tisuće godina povećavaju strahopoštovanje koje nas obuzima dok prilazimo Majci Božjoj Gorskoj pored poklonca koji, premda rustičnog stila, sugestivno dočarava Marijinu žalost i bol kad je primila u krilo tijelo mrtvog Sina. Ima uistinu mnogo razloga da se krene putovima ovoga kraja koje je opisao Matoš uspoređujući ga s Toskanom.

Povijest svetišta

Smatra se da to sakralno zdanje posvećeno Majci Božjoj postoji još iz 14. stoljeća. Njezin prvi spomen nalazimo na popisu župa 1344., a potom u kanonskoj vizitaciji tek 1639. godine. Svjedok da je riječ o još većoj starini od spomenutih godina, sačuvani je hrvatski pleter koji je baš tu pronađen, a datira iz godine 1076. Najstariji je spomenik te vrste u kontinentalnom dijelu Hrvatske, kojega se jedan dio čuva u Loboru, a drugi dio u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Pronađen je upravo u ovoj kapeli 1946. godine kao tek krnja rečenica o još nedovoljno otkrivenoj povijesti ovog kraja.

U svetištu su pronađene freske iz 14. i 15. stoljeća te čine posebitost ovog svetišta, a uprizoruju biblijske motive. Prevladavaju motivi vezani uz Mariju i Isusa. Središnji dio svoda prikazuje Presveto Trojstvo. Prava je šteta što su tek djelomično sačuvane jer tvore jedinstvenu cjelinu i rijetki su primjer gotičkoga zidnog slikarstva kontinentalne Hrvatske. Zidne slike su bile ukrašene karakterističnim gotičkim vegetabilnim motivima koji su se protezali sve do trijumfalnog luka.

Put

Put nastavlja južnim obroncima Ivanščice i spušta se prema još jednom biseru romarske krunice.

Belec - Majka Božja Snježna

Majka Božja Snježna ponajljepši je biser baroka. Sve je počelo kada je Elizabeta Keglević, udovica Jurja Erdödyja u mjestu zvanom Kostanjevec (ili Kostanjek) sagradila 1674. godine, kao svoju zadužbinu, crkvu u kasnogotičkom slogu pridodavši joj drveni toranj.

Povijest

Po zapisu sačuvanom u spomenici belečke župe, djelu neumornog kroničara Vjekoslava Noršića koji je bilježio pripovijedanje ljudi i legende, to prvo zdanje bilo je loše izvedeno tako da rušenje nisu spriječili ni neprestani popravci. Na mjestu porušene crkve konačno je od 1739.-1741. sagrađena solidna crkva zaslugom župnika Pavla Kuneka. Njegovom sposobnošću da u taj projekt uključi ugledne i moćne donatore, postala je ova crkva najpoznatiji spomenik baroka u cijeloj Hrvatskoj. Anonimni pisac 1758. godine ostavio nam je onovremeni rukopisni opis sačuvan u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: "*Descriptio Novae Ecclesiae Beatissimae Virginis Mariae sub titulo ad Nives fundatae alias Bellechensis dicta*."

Svetište

Neobično nepravilan tlocrt svetišta i pobočnih kapela upućuje na korištenje starih zidina kasnogotičke kapele. Izvana svojom jednostavnošću ne odaje da je riječ o reprezentativnom zdanju. Tek cintor s ugaonim baroknim tornjićima daje naslutiti da ova crkva ide u red važnih i glasovitih prošteništa. Ali ako je po vanjštini prvi dojam skroman, unutrašnjost se otvara u punoj raskoši: tu nas osupnu Atlanti, Heraklo, Samson u lavljoj koži, pa četiri visoke korintske kolumne, polukolumne, pilastri, kartuše – a sredinom dominira kip Majke Božje Snježne okružen zlatnim zrakama i anđelima. Sa strane su kipovi Sv. Triju Kraljeva i sv. Stjepana, kralja. Na stijenama s lijeve i desne strane oltara stoje anđeli s grbovima Baltasara Bedekovića Komorskog i žene mu Rozalije Somogy, o čijem je trošku 1743. godine podignut oltar. Smatra se najljepšim dijelom toga oltara najviši plan s Presvetim Trojstvom, sv. Helenom i sv. Rozalijom uz neizostavne anđele.
Ne zaostaje ni pobočni oltar posvećen sv. Josipu, a dao ga je sagraditi grof Ivan Čikulin – što je vidljivo po njegovom grbu na vrhu. Na velikim volutama nalaze se apostoli sv. Matija i sv. Ivan. Desni pobočni oltar koji je dao sagraditi zagrebački župan Nikola Vojković, posvećen je tada popularnoj svetici sv. Barbari. Iza tih raskošnih baroknih oltara nešto skromniji su oltar sv. Ružarije, sagrađen troškom kaločkog nadbiskupa Gabrijela Patačića i oltar svetog Stjepana Prvomučenika, dar biskupa Stjepana Puca koji je i posvetio crkvu 12. kolovoza 1750. godine.

Među veličanstvenim detaljima svetišta ističe se propovjedaonica za koju poznati naš povjesničar umjetnosti Artur Schneider kaže da može stati “uz bok najljepšoj njemačkoj propovjedaonici u Wilheringu (izvedena gotovo u isto vrijeme), a možda je i nadmašuje”. Ograđena je reljefima sa scenom plesa oko zlatnog teleta, snom patrijarha Jakova i drugim starozavjetnim motivima poput Jošue i Kaleba kako nose velike kanaanske grozdove kao dokaz plodnosti zemlje koju im Bog daje u posjed. Tu su i kipovi proroka Izaije i Jeremije sa završnom skupinom gdje Bog predaje ploče zakona Mojsiju dok uz njega stoje Aron i Jošua. Troškove za taj ponajbolji spomenik baroka podmirili su župnik Pavao Kunek i podžupan Ignacije Bedeković Komorski.

Živo obojena ograda pjevališta predočuje nam Drvo spoznaje (s grbom porodice Vojković) kojem dodatnu teološku priču izriču svojom prisutnošću Blažena Djevica Marija, Adam i Eva s anđelima. Kipovi su izrađeni u drvetu s bogatom pozlatom.

Sve to, uz raskošne stropne freske, među kojima se posebno ističu one u kapelici sv. Stjepana Prvomučenika, tvori jedinstveni i savršeni sklad. Taj slikarski dio posla bio je povjeren znamenitom slikaru Ivanu Krstitelju Rangeru koji je neumorno oslikavao mnoge pavlinske crkve poput one u Lepoglavi, Purgi, Sveticama... Kod njega, kad se primio posla, ništa nije ostalo neoslikano pa bila to sakristija ili zadnja vratašca crkvenog inventara. Njegov posao trajao je samo tri godine s dobro osmišljenim slikarskim i teološkim tekstom. Dominira prikaz Presvetog Trojstva i krunjenje Bogorodice u nebu. Oslikana je i legenda odakle i potječe naslov Marija Snježna: riječ je o Marijinom ukazanju na rimskom brdu Eskvilin koji je usred ljeta pokriven snijegom. Vidjelice kleče pred bogatom iluzionističkom arhitekturom tipično za Rangerovo vizualno produbljivanje unutarnjeg prostora. Ističu se i medaljoni s tematikom radosnog otajstva utjelovljenja Božjeg Sina. Uz razne druge motive Starog i Novog zavjeta, tu su i četiri crkvena naučitelja: Grgur, Jeronim, Bernard i Augustin. I u drugim crkvama i kapelama koje je oslikao Ranger vidljiva je naracija koja se preklapa s propovijedima njegovog subrata pavlina Hilariona Gašparotija.
Posebnu vrijednost ove crkve tvori bogati crkveni inventar.
Ogledni primjer našega i europskog baroka svakako je dostatni razlog za svaku turističku znatiželju, a Gospa Snježna nezamjenjivi je odmor i osvježenje potrebno duhu.

Ne treba ponavljati da se Belec s obližnjim Loborom nalazi u najljepšem dijelu Zagorja za kojeg poznati zemljopisac Dragutin Hirc 1905. godine, iako piše znanstveno djelo, ne može odoljeti epitetima poput *milovidno, vilinsko, čarno* te je hodajući tim dijelom Ivanščice uzviknuo: “Lijepa si mi premila moja domovina Hrvatska”. A gledati lijepe pejzaže i diviti im se, najbolja je zahvalna molitva Bogu. Za Belec se može reći da je najljepše u najljepšem.

Vinski Vrh

Prije no što uđemo u samu Mariju Bistricu, zaustavljamo se pored kapale Majke Božje na **Vinskom Vrhu**. U tekstu o Mariji Bistrici već je spomenuto da se upravo tu prvotno nalazio čudotvorni kipić Majke Božje Bistričke.
Ova se kapela, pola sata hoda od Marije Bistrice, uvijek spominje uza svaki govor o povijesti Marije Bistrice kao **prasvetište** jer je

glavni oltarni kip odnijet upravo iz ove kapele. Po istoimenom selu i brijegu gdje se kapela nalazi, Bogorodicu su prozvali Majka Božja Vinska. Mimo nje prolaze svi proštenjari koji Bistrici prilaze sa sjevera.

Prvi put se spominje 1622. godine kada je to još bilo drveno zdanje. Današnja je podignuta 1677., a kameni toranj dovršen 1715. godine. Potres ju je, kao i bistričku crkvu, znatno oštetio 1880. godine, nakon čega je temeljito obnovljena.
Marijin je kip izrađen od drva, a prikazuje Mariju s Isusom i žezlom kao kraljicu.

S Vinskim Vrhom već smo na vratima Marije Bistrice gdje godišnje hodočasti oko 800.000 hodočasnika.

Ivanec - Lobor

Na ovaj se Međunarodni marijanski put priključuje i **Ivanečki romarski put**, a smatra se prvom obnovom jednog od krakova povijesnog sustava tradicijskih "bistričkih" hodočasničkih putova prije 13 godina na trasi između Ivanca i Marije Bistrice. Nastao je u čast posjeta pape Ivana Pavla II. Mariji Bistrici i tamošnjeg proglašenja Alojzija Stepinca blaženim 1998. godine.

Ivanec

Ivanec kao i cijela Ivanščica ime su dobili po ivanovcima, crkvenom redu Sv. Ivana Jeruzalemskog, koji se doselio u Hrvatsku u 12. stoljeću. Bili su vlasnici posjeda uz dolinu Bednje među kojima i Bele gdje je krajem 14. stoljeća stolovao prior reda Ivan Paližna ml.
Ivanec se kao župa spominje tek 1574. godine. Prije toga nije bilo sakralnog objekta za puk, osim kapele sv. Ivana koja običnim ljudima nije bila na raspolaganju. Župnu crkvu sv. Marije Magdalene dao je sagraditi 1758. Ladisalv Erdödy. Freske je naslikao slovenski slikar Antun Dovečer 1779. godine.
Ivanec s okolicom ima prirodne uvjete za razvoj turizma, osobito seoskog s označenim vinskim cestama, s lijepim izletničkim stazama za šetnju, među kojima je i hodočasnička staza za Belec.

Put

Put je obilježen izvornim znakom papinskih boja: bijeli križ na žutom kvadratu.

Krak koji je preostao od Ivanečkog romarskog puta, i dalje kreće iz središta Ivanca uz potok Bistricu do slikovitog sela Prigorca (pri gori). Tu počinje uspon na središnji masiv planine Ivanščice, koji se prelazi na prijevoju Prekrižje, nešto istočnije od najvišeg vrha planine. Slijedi spuštanje u smjeru juga, gdje tipični pitomi zagorski krajolik smjenjuje planinske šume, a planinarska staza ustupa mjesto seoskim puteljcima, a na kraju hodočasnike očekuje susret s veličanstvenim sakralnim zdanjem, zavjetnom crkvom **Majke Božje Snježne**.

Dubrava Križovljanska - Bela (Varaždin - Bela) - Marija Bistrica
(3. trak međunarodnog puta)

Put

Istočni ulaz hodočasničkog puta iz Slovenije nalazi se na graničnom prijelazu **Dubrava Križovljanska**, uza samu rijeku Dravu. Iz stiješnjenoga graničnog prostora put se penje u vinorodna brda preko **Babinca**. Tu se nalazilo antičko naselja Anicij (ime dobiva najvjerojatnije po slavnoj rimskoj patricijskoj obitelji na koju se naslanjaju i naši Frankopani). Put nas dalje vodi do mjesta koje dobiva ime po župnoj crkvi: Sveta Barbara. Crkva je sagrađena 1775. godine na uzvisini odakle se pruža pogled na Sloveniju.

Vinica

Ovdje se nalazi znameniti stari Vinički grad iz 14. stoljeća sličan Velikom Taboru. Napušten je u 17. stoljeću kada nastaje novi dvorac u čijem je dvorištu postavljen Stup sramote.
S južne strane ovih brda put dotiče **Opeku**, jedan od dva hrvatska arboretuma, s istoimenim dvorcem. Po lagano uzbibanom terenu dolina rječica Plitvice i Bednje put dotiče poznati dvorac **Maruševec** koji se spominje kao zidani dvor 1547., dok je ovaj sagrađen 1877. godine.

Put dalje ide preko **Cerja Nebojse.**

Put zatim prolazi pored arheološkog nalazišta Stažnjevec, iz brončanog doba i dolazi do **Ivanečke Željeznice**.

Margečan

Crkva sv. Margarete spominje se 1431., a današnja je građena u baroknom stilu u 17. stoljeću iz kojeg posjeduje i ciborij od srebra.
Put produžuje do ulaza u sutjesku Belski dol, kod sela Bela.

Bela

Tu nas dočekuju ruševine staroga templarskog burga na padinama Ivančice koji su podigli templari kao čuvari prijevoja i putova. Spominje se već 1163. godine. Mijenjao je vlasnike, a stradao u požaru 1481. godine. Kako je bila napuštena, ljudi su je prozvali Pusta Bela. Vlasnici Bele podigli su novu utvrdu s četiri obrambene kule sa šancem i pokretnim mostom. To je dvor Bela I. Prema legendi, u Beli se skrivao Rikard Lavljeg srca. U 18. st. sagrađen je u blizini još jedan dvor – Bela II. Cijeli taj kompleks danas spada pod grad Novi Marof.

Belski dol vodi do prijevoja istočnih obronaka Ivanščice nakon kojeg se put spušta do naselja Podrute i nastavlja uza željezničku prugu i cestu uskom dolinom prema jugozapadu, sve do Marije Bistrice, uz značajniji otklon kod mjesta Hrašćina. U Mariju Bistricu put ulazi zasebnim krakom.
Na taj se hodočasnički put u Beli priključuje Varaždinski put. Varaždinski romari imaju bogatu tradiciju u sklopu koje je posebno mjesto zauzimala Blažena Djevica Marija u Biškupcu. S tog gledišta i Varaždin je važan krak ovoga trećega međunarodnoga hodočasničkog puta jer se uz njega treba sjetiti i Varaždinskih Toplica, Ludbrega i Čakovca.

Varaždin

je grad bogate tradicije, odnedavno sjedište biskupije koji toliko obiluje turističkim i kulturnim sadržajima da ga u ovoj brošuri nije moguće, kao ni Zagreb, predstaviti ukratko.Od starog grada, povjesnih građevina, crkava i samostana (kapucini, uršulinke, isusovci i franjevci), tu se nakupilo za hodočasnike i turiste

nezaobilazno obilje s bogatim kulturnim sadržajima i manifestacijama.

Informacije
Turistička zajednica grada Varaždina, Ivana Padovca 3,
+385 42 201-005

Put

Put iz Varaždina za Mariju Bistricu ide preko **Podruta** gdje se nalazi Spomen kapelica Sv. Križa za poginule promatrače EZ, čiji je helikopter srušila JNA 07. 01. 1992. godine.
U Beli se varaždinski put priključuje na Međunarodni hodočasnički put koji dolazi iz Dubrave Križovljanske. Preko prijevoja Bele vodio je preko Ivančice jedan od najznačajnijih prijelaza od Varaždina prema Zagrebu.

Put

Put nas dalje vodi preko **Gotalovca** s kapelom Sv. Petra iz 17. st. Tu se nalazi i mlin Topličica. Prelazeći preko **Maretića** s dvorcem Oštrićevih, koji je sagradio 1900. barun Rukavina, dolazimo do Hrašćine.

Hrašćina

U tom mjestu kao da se opet prisjećamo pavlina. Crkvu Sv. Nikole iz 17. stoljeća oslikao je Ivan Krstitelj Ranger svojom neumornom rukom.
Za marijanske hodočasnike izdvajamo Trgovišće u župi Hrašćina s kapelom **Majke Božje Žalosne**. Prvotno je na tom mjestu bio pil iz 1697. godine oko kojeg je kasnije nastala kapela. Tako pil čini središte glavnog oltara s Marijom koja u naručju drži mrtvoga Sina. Kapela je izgrađena 1773. godine. U volumenu kapele ističu se bočne polukružne dvije kapele.

Znamenitosti

Od znamenitosti tu su bigamni rimski spomenik iz 2. st. poslije Krista, Pil Sv. Marka u Domovcu – 1644. zahvala za odlazak Turaka, kurija pl. Belošević – sagrađena u 19. st. kao kuća za odmor u vinogradu – danas privatno vlasništvo Spomenke Štimec – sastanci esperantista, vincilirska hiža iz 1848.
U tom mjestu 26 .05. 1751. dogodio se pad **željeznog meteorita** (veći dio čuva se u Prirodnjačkom muzeju u Beču).

Pešćeno

Tu se nalazi kurija sagrađena početkom 19. st.

Konjščina

Prvi put se spominje 1334. Ovdje se 1544. odigrala značajna bitka kada su se pred nadmoćnom vojskom Zrinski i Wildenstein morali povući u utvrdu Konjskih. Stari grad Konjščina sagrađen prije 1500., u novije je vrijeme obnovljen.
Od sakralnih objekata, ističe se crkva Sv. Dominika iz 1734. godine.

Sveti Ivan Zelina - Marija Bistrica

Iako kratka, dionica hodočasničkog puta kojom su hodočasnici dolazili iz Sv. Ivana Zeline i šire okolice u Mariju Bistricu, ostala je samosvojna sa zasebnim ulazom u ovo proslavljeno hodočasničko mjesto.

Sveti Ivan Zelina

Za hodočasnika, na ovom putu najdojmljivija je već izdaleka proštenjarska crkva Sveta Tri Kralja s lukovičastim tornjem i cintorom iznad Komina iz 1699. godine. U bogato umjetnički urešenoj unutrašnjosti posebno se ističe glavni oltar, rad nepoznatog majstora iz 1729. godine. Među freskama kojima obiluje cijela crkva, ističe se ciklus na temu darova Duha Svetoga iznad svetišta.

Povijest

S nalazima iz kamenog i brončanog, a kasnije i željeznog doba, Zelina spada među najstarija naseljena mjesta. I u rimsko doba tuda je prolazila važna prometnica. Iznad sela Komin je arheološko nalazište na mjestu za koje se pretpostavlja da se nalazilo rimsko naselje Pyrri.
Prvi put se spominje 1185., a privilegije slobodnog grada dobiva 1328.

U svojoj dugoj povijesti, Zelina je dala više značajnih pojedinaca, od moravečkih plemića u 13. st., zagrebačkog biskupa Aleksandra Mikulića od Brokunjevca, teologa i jezičara Josipa Đurkovečkog, banskog savjetnika Franju Žigrovića Pretočkog, kemičara Milutina Barača, do književnika i pjesnika Dragutina Domjanića koji je romarima ostavio marijansku pjesmu Suncu prosi saka roža. Njegove je stihove izgovorio papa Ivan Pavao II. kad je pohodio Mariju Bistricu: "Tuj brat mi je vsaki", a Bistricom uvijek odzvanjaju njegovi poštenjarski stihovi Mariji: "Če ti i kesno dohajam, posluhnut me hočeš, kaj ne?"

Znamenitosti

U samoj Zelini nalazi se crkva sv. Ivana Krstitelja po kojem i sam grad nosi ime. Spominje se već 1200. godine. Obnavljana je tijekom 18. stoljeća. U tom razdoblju dobiva baroknu propovjedaonicu, a 1795. i krstionicu u rokoko stilu. Najstariji sakralni objekt na zelinskom području je kapela sv. Petra u Novom Mjestu. Pretpostavlja se da je sagrađena u 13. stoljeću, što je vidljivo po prepoznatljivim romaničko-gotičkim elementima.

Među najstarije objekte tu spada i crkva sv. Jurja u Gornjem Psarjevu također s prijelaza romanike na gotiku, s baroknim inventarom iz 17. stoljeća. I crkva sv. Nikole u Donjoj Zelini spominje se rane 1320. godine, a crkva Svih svetih u Bedenici 1334. godine. Njezin romanički toranj imao je i fortifikacijsku ulogu, o čemu svjedoči strijelnica.

Kapela **Majke Božje Žalosne** u Prepolnu – sagrađena 1723. – nalazi se na putu kojim su hodočasnici išli u Mariju Bistricu.

Od ostalih znamenitosti, tu je još Zelingrad – ruševina na Zagrebačkoj gori tik do izvora potoka Zeline. Točna godina izgradnje nije poznata, ali se spominje već 1242. godine.

Zelinski je kraj izuzetno živopisan i lijep, te privlači mnoštvo izletnika. Tu se, prolazeći kroz lijepa sela, još može naići na ostatke nekadašnjih mlinova, vodenica, vuglenica i vapnenica.

Danas je zelinski kraj na glasu i zbog svojih vina, koja njeguju zelinski vinogradari i vinari. Turistički je posebno zanimljiva Zelinska vinska cesta koja prolazi vinorodnim naseljima zelinskog kraja. Prilika je to da se uđe u vinarske podrume ili u vinograde i kleti poznatih zelinskih vinogradara, te da se tamo razveseli i zabavi uz izvrsne domaće specijalitete i kvalitetno vino.

Put

Marijanski put kreće sa Trga Ante Starčevića,ispred župne Crkve Svetog Ivana Krstitelja, sjevernim pravcem prema ulici Josipa Bocaka. Tom ulicom dolazi se do ulice Čegci u istoimenom rubnom dijelu Svetog Ivana Zeline. Za taj dio puta potrebno je oko 20 minuta laganog hoda uz blagi uspon i tada se kod streljane Lovačkog društva „Srndač" skreće lijevo na sjeverozapad u šumski dio trase i slijedi blagi uspon šumskim putom iznad vinograda i dolazi se do nekadašnjeg ljetnikovca obitelji Pažić. Tu se put odvaja i kreće se dalje desnim pravcem usmjeru sjevera. Nakon 20 minuta dolazi se do raskršća, gdje put sa lijeve strane dolazi od tzv. objekta „Trudbenika" iz pravca Biškupca Zelinskog. Nakon daljnjih 5 minuta hoda dolazi se do raskršća, gdje sa desne strane dolazi markiran planinarski put iz pravca Kalinja (od lovačkog doma u Vrtačama). Nastavlja se hodati još 15 minuta i dolazi se do Prezida, lokaliteta za kojeg nema utemeljene spoznaje o vremenu i načinu postojanja, već je poznatija legenda o zidu koje su sazidale vještice, iako je nedaleko i sličan arheološki ali istraživan lokalitet Graci (odvojak puta vodi prema istome u smjeru istoka, a istim putom se za 20 minuta može doći i do seoskog turizma Gradunje iznad naselja Orešje Donje).

Do sljedećeg značajnog raskršća na Jastrebilnaku ima oko 25 minuta hoda i polako se uspinjemo do najviše točke n/m na cijeloj trasi (cca 450 m) na kojem se nalazi i odmorište za hodočasnike. Tu se lijevo odvaja put za Kladešćicu, posljednje naselje na području Grada Svetog Ivana Zelina, koje je ujedno i na najvišoj nadmorskoj visini (461 m n/m).To je sada više vikend naselje,a na najvišoj točki smješten je i Dom PD Zelina, gdje se u listopadu održava tradicionalna Kestenijada. Na ulazu u naselje Kladeščica smješteno je raspelo, a ako se krene niz put lijevo u pravcu jugozapada nakon 25 minuta dođe se do ruševina starog grada Zelingrada.

Na Jastrebilnaku-raskršću krene se desno i za 25 minuta dođe se do Belušnjaka gdje se odvaja put lijevo u pravcu Prepolna i dalje prema Jertovcu,Konjšćini i dalje prema Lepoglavi. Mi produžujemo ravno prema zaseoku Somboli i Špoljarci u naselju Globočecu. Sada smo već u Krapinsko zagorskoj županiji, put ide najvećim dijelom šumom, te prelijepim proplancima,a nakon 25 minuta dolazi se do etno sela u izgradnji ,gdje se sa najviše točke otvaraju neopisivi lijepi vidici prema Kalniku, Ivančici, Ravnoj Gori, a s lijeve jugozapadne strane prema Kladeščici i Sljemenu najvišem vrhu Medvednice, pa dalje prema Sloveniji. Po izlasku iz sela put vodi kroz bukovu šumu do ceste koja vodi do Bistričkog.

Nakon 20-tak minuta dolazi se i do nastavka biciklističke staze br.4, koja lijevo nastavlja asfaltnom cestom prema Marijanskom svetištu, a trasa Marijanskog puta ulazi u tzv. Crkvenu šumu,prekrasnih stogodišnjih bukvi. Nakon 20-tak minuta dolazi se do posljednje postaje Kalvarije iznad samog Svetišta i zvonarnika. Tu i završava trasa Marijanskog puta od Svetog Ivana Zelina do Marije Bistrice, ne previše zahtjevnim putom u trajanju od cca 4 sata sa 2-3 odmora.

Informacije

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA SVETI IVAN ZELINA
Trg Ante Starčevića 13, +385 1 2061 544

Zagreb - Park Prirode Medvednica - Marija Bistrica

Medvednica je u prošlosti bila isprepletena putovima gospodarskog značaja poput puranskog puta kojim su tjerani purani sa stubičke strane na zagrebačku tržnicu. Od svih tih putova posebno je značenje imao zagrebački hodočasnički put za Mariju Bistricu. I danas on prolazi starom trasom preko Parka prirode Medvednice. Fra Bonaventura Duda, taj neumorni pješak, tuda je često predvodio zagrebačko hodočašće na drugu nedjelju mjeseca srpnja, kako je i sam zapisao, kada kao po nekom instinktu nastaje tiha seoba naroda.

Od Gračana put se dalje strmo penje planinarskom stazom prema vrhu Medvednice, Sljemenu, do kapelice Majke Božje Sljemenske. To je izletničko svetište, malih dimenzija i velike ljepote, riznica umjetničkih djela. Sagrađena je 1932. godine zaslugom isusovca Josipa Milera, a prema nacrtu arhitekta Jurja Denzlera. Podignuta je u čast 1000 godišnjice hrvatskog kraljevstva i 1300. godišnjice pokrštenja Hrvata. Strop crkve izgrađen je od slavonske hrastovine i podijeljen je na 49 polja od kojih 39 prikazuju grbove hrvatskih gradova i zemalja. Unutrašnjost kapele uredili su poznati hrvatski kipari i slikari Vanja Radauš, Josip Turkalj, Radoje Hudolin i Mirko Stupica.

Nešto niže, s druge strane puta nalazi se stara kapelica kojoj se danas jedva razaznaju temelji. Ispod puta, u maloj špiljici je izvor pitke vode.

Za Medvednicu je još važna proštenjarska kapelica sv. Jakoba koja se nalazi na vrhu Velikog Plazura na visini od 869 m.

Najatraktivnija građevina na Medvednici je Medvedgrad iz 13. stoljeća. Najvrednijom se u njegovom kompleksu smatra obnovljena oktogonalna kapela sv. Filipa i Jakova s kamenim uglovima i rozetama i romaničkim portalom visokim 3 metra.

Mijenjao je gospodare, od hrvatsko-ugarskih kraljeva do domaćih velikaša i biskupa, a među posljednjim bili su Nikola Zrinski i Gregorijanci.

Na samom rubu zapadnog dijela Medvednice nalaze se ruševine poznatpga burga Susedgrada, također iz 13. stoljeća. Špilja Veternica spada u jedinstven primjer krškog reljefa na Medvednici s preko 7 km kanala. Zaštićena je kao spomenik prirode. Za turistički obilazak uređeno je i elektrificirano samo 380 metara. Špilja je jedno od najbogatijih nalazišta špiljskog

medvjeda ali i špiljskog lava, nosoroga, a pronađeno je i oruđe koje je pripadalo krapinskom neandertalcu. Špilja Veternica služila je paleolitičkim lovcima kao sklonište ili boravište. U mlađim naslagama pronađene su i dobro sačuvane lubanje Homo sapiens sapiensa.

Park prirode Medvednica obiluje mnogim sadržajima i važno je turističko odredište metropole, osobito u vrijeme skijaške sezone. Uz Francuske rudnike, postoje mnogi privlačni ciljevi planinara kao što su Horvatove stube, Kameni svatovi i sl.

Put nastavlja vršnim područjem Medvednice prema istoku do Hunjke, poznatoga planinarsko-izletničkog odredišta, odakle, po istočnim obroncima Medvednice započinje postupno spuštanje preko netaknutih dijelova Parka prirode da bi se slikovitim seoskim prostorom, preko Sv. Mateja i Laza, južnim prilazom ušlo u Mariju Bistricu. Taj pravac naglašeno obiluje prirodnim ljepotama koje su zaštićene na razini parka prirode.

Tim putom prilaze Mariji Bistrici Zagrepčani, a kako je Kaptol jedna od bitnih koordinata Stepinčevog puta iz Krašića, dobro označena i osmišljena, to ovaj put: Krašić – Zagreb –Marija Bistrica – Lepoglava, dobiva dodatnu snagu.

“Ostvarenjem zacrtanog puta posebnim znakom (kvadrat, 12x12cm, u sredini bijeli križ, obojen kvadratićima zlatnožute boje!) i popraćenim obavještajnim tablama, svaki hodočasnik, prema uputama iz vodiča, moći će se kretati u željenom pravcu, koji si odabere po predloženim dionicama puta.” – tako je zapisao Tomislav Pavlin-Tom o hodočasničkom Stepinčevom putu preko Medvednice.

Putovima ovdje nije kraj. Mnoge zarasle hodočasničke staze traže svoj trenutak uskrsnuća kako bi ponovno povezale duhovne i kulturne sadržaje. Takav hod za hodočasnika je hrana više nego ikada potrebna suvremenom čovjeku. Na tim putovima možemo poželjeti samo sretan put i obilje milosti.

Literatura

- Čaplar, A. Planinarski vodič po Hrvatskoj. Zagreb : Mozaik knjiga, 2011.
- Ivanjek, M. Zagorje : Hodočasnički turizam. Krapina: Krapinsko Zagorska županija, 2010.
- Hitrec, T. (2006) Vjerski turizam, [ur. S. Čorak i V. Mikačić]. // Hrvatski turizam, Institut za turizam, str. 287-301.
- Gradovi i općine Republike Hrvatske (ur. D. Pavličević et al.). Zagreb : Mato Lovrak, 2004.
- Kušen, E. (2008) Stepinčev put – osnove programa, TZ Marija Bistrica, Zagreb.
- Kušen, E. (2009) Koncept sustava "Marijanski hodočasnički putovi", TZ Marija Bistrica, Zagreb.
- Kušen, E. (2010) Modern pilgrimage routes in Croatia. // Tourism, vol. 58, No. 3., str. 312-317.
- Lubina, P. (1995) Marijanska Hrvatska. // Marija, vjerski list za Marijine štovatelje, Split.
- Marijanska svetišta u Hrvatskoj / [urednik Darko Pavičić]. Zagreb : Večernji list, 1911.
- Peričić., E. ; B. Škunca. Čudesnost marijanskih hodočašća : povijesni i liturgijski vodič kroz hrvatska marijanska svetišta.
- Zadar : Hrvatski institut za liturgijski pastoral, 2001.
- Početak boljeg svijeta : Blažena Djevica Marija u Hrvatskom zagorju. Krapina, 1998.